Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШИНАРА, 15 февраль, 1977 шу. ● № 20 (5687). ● Мах 2 кап.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА СИЙНА

Мехкe вахарера белгала йолча событешта баккх тIа керда толамаш а доккхаш маккъоухаш башха-дика ваьнал я советски къахьа. В. И. Ленина Советски Iадлал даьнаначьа хана дита васкет да вай. «Сийлахь-боккхачa революце шу дизар дездара дикагIдола гIудакх да, — белгалдора цо, — из кхоачаииларза долча декхарашта уйла тIаьхьийтар...».

Уж сийлен дамалаш йоа ца йолийташ советски нах кIанз социалистически яхьа юкъеух «Болх дикагIа бе, эффективности дикали айе!» ахача девизагIа. Цар шоай визаш тIадохийт Iилма-технически прогресс сихъяра, къахьегамн оасарле лакхъяра, материальни, финансови ресурсаш, бедал, доагор, энерги дукхагIа кхоира.

Берригача вай мехка а сайна Нохч-ГIалгIайчен хIара къахьегамхо, хIара коллектив бокъонца шоай низаш дIаняислеш, шоай торонаш лоархIаш я Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийлен юбилей миште езьергъа, цунна малагIа совгIаташ дергла дьоншаш. Республика промышленни продукци арахдара я из маьхал яккхара а план хаяал хьалха, 27 декабре кхоачаш я ягь, план а план хаяал хьалха, 27 декабре кхоачаш я ягь. 1976 совгIа 18 миллион сома продукци маьхала яккха. 1976 шераца кийсдича производства объем лакхдула Iалаш я дагь тIахкетача продукцех 80 процент къахьегама оасарле лакхъяра чотах арахеца.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара итт бетта промышленни производства план хаяал хьалха кхоачашъярца белгалдаккхха.

Юрта боахама къахьегамхоша деккар тIаийлад республике малов ялат туадела 500 эзар тоннага дIаяхоачаяс. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 21,7 центнерал кIезигагIа доацаш ялат докка. Пачхьалкхенга 36 эзар тони дулх, 84,5 эзар тони шура, 78 миллион фуъ, 4,800 тонн тха докха, хIара IаьтагIара шаьтуралаьрхIача 2160 килограммаш кIезигагIа йоацаш шура яккха, хIара ахкача котамо тIаьхьара 200 фуъ гулла, хIара устагIанна тIера 4,4 килограмм тха дакха.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна ударни вахте эттача республикерча азараш болча маьха къахьегайен политически хьинар хIдакерох кхолаш цIаьхьаза а дага ца дедача далаш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева денаш: «Вай деррига а гIаддаха да социалистически яхьа ленински идеяш кIоарга овлаш хеперах, яхьо кIоарга воойша селла кIоарга овлаш хеперах, яхьо кIоарга воодейстен ю боахама практикина, мехка общественно-политически вахара, вроистенни хьаа». Бахъда из. Сийлахь-боккхача Октябра дахд ма-доаттIера маккъадаяра тIаьхьара яхь, айдена нахьа ишь бола хьинар да хуша дола къаьгга теша.

КПСС обкома бюрос къоабалдад юбилея сийна шера планаш хаяал хьалха кхоачаш эшна Ленина орден долача «Грознефть» производственни объединени «Красный молот» заводаш дIадолаза гIулакх. Уйх дошка дукхача коллективаш тIайкъу яхь в декхагIа дола керда декхараш. Шин шера план сийлен юбилей тIакхоачаш кхоачашъе лаьрхIаш радио-технически заводерча телевизиони ретранслятораш хIалагIъекхача учистка коллективо. Грозненски производственни-швейни объединие нах біаь гаргга болча дIанаш тегача кхала дош деккад юбилей тIакхоачам шера план кхоачашъе.

Яхь вIашт Iехьйоахача хIанзарча хан-мукъа белгалдевлашдар да тIаяца деза декхараш оттадеш а тIаяцам а кIоаргга, цIенхаштта уйла елте, йолаш йолча торонех биззая масса я оагIорахьа пайда эца, берригa болх тоабе гIертнага.

Из дина біаргагу химически реагентий Карабулакски заводa масал тIа. Балха итогех из массехана республикански сийлен Доска тIа яьхай. Укх шера январе продукци маьхала яккхара задани 103 процента кхоачашьяй, ахьал боахлочо йоаккха продукци 15 процента тIакхийттай укхаза. ТIакхийтта ерригa продукци къахьегама оасарле лакхъяра чотах яьхкхай. Заводе шерра ньржай хIара балха моттиге эггара лакхагIа хьокхамаш дахара тIехьара яхь. Иаха эргайохаш тоаю техникеи технологи, нормагIа доагIачул дукха а дукхагIа балхаш ду, низз материалаш кIезигагIа дIа а ухийташ.

Дика дош ала доагIа Октябра хьалхарa яхь дIайолаьча «Грознефть» производственни обединени «Красный молот» заводаш коллективех. Цар сийлени кхоачашду шоаш дейна дош. Январь бетта цIанаш дика чакхъяьхай Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Электроприбор» заводий, кхыча коллективаша.

Цунца цхьана, хала а кхеташ, белгалдаккха доагIа республике январа бетта программах ца лоархIаш 15 промышленни предприяти йиса хилар.

ТIехьашсарашта юкъе я ацетонови, «Трансмаш», цементи заводаш, кондитерски фабрика, кхыраш.

Из дIахо ла йиш йолаш хIама дац. Январе ца даьр а феврале де дезар дара а мел эша торонаш йолаш я. Царех биэга пайда эцар еррига коллективаш оарцагIа кхаеза партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта.

Дуццар да хIара коллектив, берригa болхлой шоай нахь деза мулаш кхоачашде деза декхараш къаьгга доязаш хила безилга. ТIайкъу социалистически декхадоязаш хилa безилга. ТIайкъу социалистически декхараш экономически кIийле йолаш хуга Iалашде деза, инженерно-технически Iилмайи болхлой, специалистий яхь [illegible] чески планий, содружества договорий дарда тIа эргайоахаш тоаде эзи, болхлой, колхозхой, гIулакхерча яхьа социалистически яхь вIаштIехьйоахачара цар лоархIам лаккбаза бартбаш.

«Производства эффективности балха дикали лакхъяра, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра болча Еррига-союзни социалистически яхьах» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам тIа цу хьакъехьа министерствашта ведомствашта хьада декхар тIадиллад: «...Встречни планаш социалистическа декхараш толаме кхоачашдара хилар а дергдоаца организационно-технически экономически хьалаш хьакхоллдарах бола боахаший кулгалхой бехкбоккхи айбеа. Къахьегама оасарле лакха йолаш, творчески къахьегара хилалза дергдоаца хьийлаш хьакхоллдара мара балха тIа дика хьокхамаш гойтарга Iалашдергдац. Цо дикка айддерга шаьха балха хьинер.

Министерствашa, ведомствашa, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешa, боахаший кулгалхоша хьада тоаде деза социалистически яхь итогаш елга. Яхье котбаьннараш белгалбирца цхьана мах баиза берг-бац юкъера хьокхамаш долча а тIехьносача я коллективаш болхлойн-къахьегIна гIулакхий, болх дерттIа дIабаьъа новкъарле еш дола кхоачамбоацараш хьагучадикха а уж дIададахара аьнкъаш белгалле а деза.

Еррига-союзни социалистически яхь тIа-тIа шерагIа ирхаш а болхлой дехали дикка хьинари хьахьоккхаш а дIахьош я.

Даца ма-доагIача накъагIорда вай Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара!

СИЙЛЕ ХИЙЛА ЯХЬЕ КОТБАЬННАРИЙ!

КПСС ОБКОМА БЮРОС, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТО, ОБЛСОВПРОФО, ВЛКСМ ОБКОМО ИТОГАШ ЯЬЙ 1976 ШЕРА IV КВАРТАЛЕ ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТИ БАЛХА ДИКАЛИ АЙЯРА ТIЕХЬА ДЕЛАЯЬЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА. ЦУ ИТОГЕХ БАЬЧА СОЦАМАГIА:

ГОРОДАШКЕН РАЙОНАШКЕН ГIОЛЛА

Республикански сийлен Доска тIа я яьхка 1-гIа моттиге кирара хара тела ЦIе байраки еннай:

Продукци маьхала яккхара 1976 шера IV квартала план 103,6 процента, къахьегама оасарлен план 103,5, байна бара — 104,4 процента кхоачашъяьча Октябрьски района.

2-ГIА МОТТИГИ ДИПЛОМИ:

Продукци маьхала яккхара 1976 шера IV квартала план 103 процента, къахьегама оасарлен план 101,0 байна бара — 105,4 процента кхоачашъяьча Ленински района.

ПРОМЫШЛЕННОСТА, ГIИШЛОШЪЕЧА, ЮРТА БОАХАМА, ТРАНСПОРТА, БУВЗАМА ПРЕДПРИЯТЕШКА ГIОЛЛА:

Республикански сийлен Доска тIа я боахам хьалхара моттиги дипломи деннад:

«Старогрознефть» НГДУ,

СССР 50 шу дизара химически завода,

«Промавтоматика» Грозненски НПО,

«Электроприбор» Грозненски завода,

«Пищемаш» Аргунски завода,

ВIашагIкхаьча Грозненски ТЭЦ-а,

Ермоловски ДОК-а,

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене № 1 йолча гIишлой-монтажни управлении,

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене гIишлошъеча механизаци еш йолча управлении,

Мичурина цIерагIа йолча совхоза,

Кага гIирса ремонт еш из,тоабеш йолча фабрикан.

Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза,

Барзаьшта ремонт еш уж,тегаш йолча фабрикана,

Сигнализаци бувзамен Грозненски дистанцена,

Грозненски городанта юкъерча телефонни станцена.

РЕСПУБЛИКАНСКИ СИЙЛЕН ДОСКА ТIА А ЯЬККХА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЕННАЙ:

«Малгобекнефть» НГДУ,

Химически реагентий Карабулакски завода,

«Электроинструмент» завода,

РСФСР МЖКХ Грозненски экспериментально-механически завода,

«Грозэнергоремонт» ремонтно-механически предприятена,

Энергоснабжение Грозненски участкана,

ЧкъагIара-консервни комбината,

Грозненски ремонтно-механически предприятена,

Назрановски мехлесхоза,

«Кавэлектромонтаж» треста Грозненски монтажни управленена,

№ 10 йолча специализированни гIишлой-монтажни управленена,

ГIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управленена,

«Чечингремстройбыт» ремонтно-гIишлошъеча управленена,

Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» совхоза,

Наурски района «Красное Знамя» яхача колхоза,

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза,

«Гастроном» торга № 1 йолча туькана.

РЕСПУБЛИКАНСКИ СИЙЛЕН ДОСКА ТIА ЯЬККХАЙ:

«Горскнефть» НГДУ,

Грозненски УПП ВОГ,

Наладочни тIаьхьи декха управлени,

Грозненски производственни швейни объединени,

Шелковской района «Коминтерн» колхоз,

Наурски района «Красное знамя» яхача колхоз,

«Грозгипронефтехим» институт,

Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоз,

«Чечингражданпроект» институт.

* * *

КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо итогаш яьй 1976 шера механизированни отрядаша делаяьча социалистически яхьа. Цу итогагIа:

Социалистически яхье котъяьнарг а лаьрхIай хьалхара моттиг а хьежайъ Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник Х. Цухаев), цунна еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара ямаш ЦIе байраки 3 эзар сом хьалхара ахча совгIате. Отряда членашка эргIагIа йоацаш йолча «Жигули» яха 5 автомашина а салаIара цIагIа баха мах боацаш 3 путевка а къоастаяьй.

ШоллагIа моттигаш хьокхай Шелковской района «Красный пахарь» колхоза механизированни отряда коллектива (начальник Н. Н. Ерохин), Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза механизированни отряда коллектива (начальник Закаев Леча). Царна еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота я хIаранена 2 эзар сом ахчан моллагIа совгIат а. Отряда членашке эргIагIа йоацаш йолча «Жигули» яха 3 автомашин а салаIара цIагIа баха мах боацаш цхьа путевка а къоастаяьй.

КхоалагIа моттигаш — Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник А. А. Гебаев), Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник Бакуров Лахан), Урус-Мартановски района «Горец» совхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник М. Васитаев). Шалински района Ленина цIерагIча колхоза механизированни отряда коллектива (отряда начальник А. Ярмалаев). Царна еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота, отряда членашка эргIагIа йоацаш йолча «Жигули» яха цхьацца автомашинаш мах боацаш салаIара цIагIа баха цхьацца путевка а къоастаяьй.

20 шу гаргга да я Алиев Ваха «Шалинский» совхоза механизатор болх бу. [illegible] № 2 йолча [illegible] гаш ва из. «Т-74» яхача шийтракторца тайп-тайпара юртбоахама белхаш ду цо. Шийна [illegible] моллагIа декхар [illegible] капитальни ремонт ца еш лела. Укх шера текущи ремонт е хьачуйоалаяьй цо из мехмастерске. Графикал хьалха тоаяь яккхадага ва Ваха шийтрактор.

В. Алиев коммунистически къахьегама ударник ва. Из хержав Гермечукски юрта Совета депутатолла. Шалински районе [illegible]

[illegible] белгал а доаккхаш, вай правительствас Алиев Вахийна еннай Ленински юбилейни медаль, кхыдола совгIаташ.

СУРТА ТIА: шийтрактор тоаеш ва Алиев Ваха.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

«МОЛНИЯ-2»

(ТАСС хоам)

Лаьттах искусственни спутникех пайда а эцаш бувзама системаш дIахо дегIайоалаяра программага хьежжа 1977 шера 11 феврале Советски Союзе лаккхачe эллиптически орбита тIа ихийтай талгIей сантиметрови доазоре системо болх белга IалашIен йола ретрансляционни аппаратура тIаьтта «Молния-2» яха бувзама спутник.

Советски Союзе гаьнна телефонно-телеграфни радиобувзам лоаттабеча системица эксплуатаци елга, СССР Центральни телевидене программаш «Орбита» сетеи дукен хьалкъашта юкъе цхьана леладеча гIулакхийн пункташка дIателга Iалашде лаьрхIа я «Молния-2» яха бувзама спутник.

Спутник орбита тIа яьккхай Къилбаседерча полушаре 40757 километр апогей а Къулбехьарча полушаре 493 километр перигей а йолаш. Спутнико Лаьттана гонахьа го боаккха а — 12 сахьати 15 минути, орбита оагIора листар — 62,5 градус.

Телевидене программаш дIателачеи дукхача каналашка гIолла радиобувзам лоаттабечеи аппаратурал совгIа спутника тIа оттаяй командно-бустама комплекс а хIаьта кхтта наькъа лем боаха, орбитана коррекци ю системаш а спутника энергопитани я.

«Молния-2» яхача спутникага гIолла еш йола бувзама селлаш оттаяьча программийца хьежжа ерзъа.

«Салют-5»: болх программага хьежжа лел

Наькъа управлене центр. 11 февраль. (ТАСС). «Салют-5» яхача орбитальни Iилман станциe тIара космонавтий Горбатко Викторей Глазков Юрей балха кхоалагIа ди тахан Iуйрийна 8 сахьат даьча дIадоладеннад. ДIахо яьй станци консервацие тIера яккхара, тIера аппаратурен Iилман приборашт тахкара, стоме къаьст-къаьста агрегаташ ниийсъяра операцеш.

Хьалхарe ди чакхдоалаш медицински эксперимент кхоачашъяьй экипажо дозал доацача хьалашка вестибулярни аппарата электрически разрожителашцара пороговни чувствительность меллай хара. Цу бустамех хьахиннарех пайда эцарга, белгала аьлча, космонавташ къахаржарен кийчбарен методаш дIахо эргайоахаш тояяра.

Физически мукъа бе-беча тайпаех пайда а эцаш тренировка яьй, шинна а космонавта дегIиний дозал дистад массиметр яхача прибора новкъосталца.

Кхоачашъе йолаьй планагIа лаьрхIа биологически эксперименташ.

Телеметрически информаце даннеших экипажа докладашнеи хьежача, уналцIена а дика хьал долаш а ба космонавташ Лаьттана гонахьарча орбита тIа беш бола болх толаме кхоачашбеш ба.

Графикал хьалхабувл

Юртбоахама техника хаинадьа кийч а яь дIаоттаяра хьакъехьа бола урусмартановций болам дег тIара хьаллаьнача Шаьла районе «Автуринский» совхоза механизатораша дерриге низаш тIадерзадьд болхаме мел йола юртбоахамa техника сихен дикен тоаьъяккхара.

Балха опыт йола механизатор Тарамов Султан керте леттача мехмастерской коллективо «ХIара балха дениа — дикала Зиак» яхача девизагIа къахьег.

Бокъонца тоаь, цIенъяь, даьтта хьекха дIаоттаяьй ткъаьи цхьайтта гусеничии чархаш тIа лелеш трактор. Юхейсараш, пхи тракторш ялаташ дIадуи техникаш сихагIа тоаъяккхара тIехьа шерра социалистически яхь ньржай ремонтникашта юкъе. Къахьегама оасарлен балха эффективности дентара дента лакхъеш хьабоагIа механизатораш. ХIарие дика кхетаду бIарчача коллективал гIулакхаш шиший хьинарах тIайша долга.

Ремонтникашта юкъе ньржача яхье масевал дикагIа къахьег хьыкалхьара Элиханов Шейх-Маьмада. ИттлагIа шу да цо совхозе болх бу. Цийн тIехьхоачашъю гоазача пхьара ший балха заданеш. Ший гIулакх кIоарге довзаш волча цо тIехьа ца тетташ кхоачашбу [illegible] тIабелла болх. Цо [illegible] Алиев Наси[illegible]

[illegible] Сайд-Салаха. Сихох [illegible] кIала оатталиенгIа [illegible] сатхалаш. Цар пIераш дикагI [illegible] юкъе [illegible] Iомаяш ва [illegible] Х. Юкупов. Ремонтникашта юкъе къаьстта сийдарца белгальнаб мотористаш Элиев Дадоли цунца яхь лелаю Алиев Йохьаи. Шоай сменин заданеш 130—140 процент кхоачашъю цу шинне.

Техника тоаеча чIоагIа эшаш [illegible] Iомаш хьажа ца везаш тешаме хул.

«Автуринский» совхоза мехмастерскера болхлой бIубенна ба юртбоахама техника йиллача хаьал хьалхагIа тоаяь шоаш дIаоттаергхьарах.

А. АХМАТОВ.

Советий мехка гIолла

МОСКВА. И. А. Лихачева цIерагIча автомобильни завода керттерча конвейера тIера шу доладелча дена 20 эзарлагIа грузовик арахьийхай. Сахка кIеззигача дала низал дукха планал совгIа киттa а йолаш машинаш эггара хьалха арахийпай укхаза. Иштта сиха болх бе вIашт тIехьдовл керда оборудовани болх бе йолалийтар, хьалхалатта технологи балха юкъе йоалаяр, корттерча а гIонна болча а процессашта механизаци автоматизаци яр бахьан долаш. ЗИЛа коллективо лаьрхIад шу чакхдаллалца йолча ханa тахан бIаькха толам иттаза дебабе — шин бIаь эзар совгIа автомашини арахеца.

ЛЕНИНГРАД. Шу доладелча дена бIаь тони планал совгIа металл арахийнад «Красный Выборжец» яхача объединене А. И. Воронин керте леттача вальцовщикий бригадо. «Октябра хьалхарча вахта ударник» яха цIи еннай цунна. Станa проектни мощность хаяал хьалха кара а ерзаяь хьалхалаттача прокатчикех цуи повкъосташех хIара смена чакхъяьх заданеш тIехкхоаьш я еш. Коммуниста А. И. Воронина [illegible] декхар тIаиллад пхоьре шера план кхоачашъе.

МИНСК. Белоруссерча юртий механизатораша ерригача лаьтта оахачен хIамаш дIаюачен техникана ремонт яь чакхъяьхай. Нохараш, культивитараш, сеялкаш, соахкарчуа шин декада хьалхагIа кийчон линейкагIа дIаоттаьй. 60 процент комбайнаш а кийчъяьй.

ПОЛОННОЕ (Хмельницки область). Эггара хьалхара школьникий тетрадий парти арахийцай Понинковски картонно-бумажни комбинате. Прогрессивни технологи балха юкъе йоллаяра бахьан долаш изделей дикал тоеенний. Предприяти — бокъонца йола тетрадий пех я: мехка хIара виьлагIча дешархочунга кхоач цига хьадаь тетрадаш. Укх шера арахецаргда 950 миллион тетрадаш — соахкарчул 46 миллион дукхагIа.

ОРДЖОНИКИДЗЕБАД (Таджикски ССР). Укхаза хьалхе йолаяй республике эггара хьалхара хьайбаш леладу пачхьалкхен экспериментальни комплекс «Таджикский». Цига кхоабаш хургда хIара шера 10000 бежан. Специализированни совхозера доакъар лоттадергда комплексе.

БАКУ. Шоазза дукхагIа хургья Бакински порта грузооборот. Укхаза болх бе йолаенлай мукъаш тIадетта керда комплекс. Механизаце средстваш балха юкъейоалаяра предприяте автоматизаци яра бахьан долаш дикка дукхагIа мукъаш дIа-юкъе дахьийтад укхаза.

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо чIоагIа хьин а детаа дIахойт 1977 шера 12 февраль дукхача хана халача лазарах цамогаш а хиина союзни лоархIам бола персональни пенсионер, СССР Лаккхехьарча Совета депутат, Социалистически Къахьегама Турпал Апряткин Семен Семенович кхалхар.

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМАГАРА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРЕИ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо Министрий Советол чIоагIа хала а хеташ дIахойт 1977 шера 12 февраль союзни лоархIам бола персональни пенсионер, СССР Лаккхехьарча Совета депутат, хьалха КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь хиина Апряткин Семен Семенович дукхача хана дениз халача лазарах цамогаш а хиина кхалхар, цун дезалген гаргарчарген кодам а бу.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ | НГIАССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | НГIАССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Фу йоах бетта итогаша?

КПСС XXV съезда исторически решенеш вахаре кхоачаш а еш, Грозненски района фермай болхлоша тIагIертта къовсам лоаттабу хьайбай продукташ алсамъяккхар дукха.

ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера январь бетта итогаша теша ду Iан замалаха а шура аьгI ца еш къахьега йиш хилара. Массарел дукхагIа шура яьккхар дIабахача бетта «Грозненский шурий» совхозера доярка ша. Цу бетта Даьхенна цар дIаелар 285 тонн шура, вешта аьлча, соакха цу ханачул 100 тонн дукхагIа. Социалистически яхье хьалха латт совхоза дикагIбола доаркаш Т. Чокаева, А. Карпулаева, кхыбараш. Укх февраль бетта а шай группашкарча доахангара планал совгIа шура йоалхаш къахьегаш ба уж. Денеи байсаниен юкъера лаьрхIача цхьа IаттагIара цар йоакка шура 5 — 6 килограмм хул. Iан хьалашка из во толам бац.

Укх дешошка КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьежай 1977 шера январе хьайбай продукташ дукхагIа яхараш кийчъяраш лелаяьча социалистически яхьа итогашка.

Социалистически яхье котало яьккхарг а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIлавча сийлен Доска тIа дIаитъяьй район. Из хьалхе дIа ва деш уйла йолаш къахьегаш ба массе боахамашкара хьайбаш лeладераш. Нагахьа санна январь бетта пачхьалкхена района дIаенна еррига шура 1424 тонн хиннахле, хIаьта укх февраль бетта из 1500 тоннага дIакхоачаяр дукха хьинаре къовсам лоаттабеш ба тха фермий болхлой.

Во толамаш дахац «Советская Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераша я. План 40 тонн йолаш, дIабахача январь бетта пачхьалкхенга цар ехкай 50 тонн шура. Дукхаьл дIададахача иттлагIча пятилеткa хьалхарча шера шийгруперча хIара IаттагIара 2890 килограмм шура яьккхар Эдиева Розас. план 2000 килограмма социалистически декхар 2500 килограмма йолаш. Ер шу коммуниста Эдиева Розас белгалдаккха лаьрхIад ший групперча хIара IаттагIара 3000 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккхарна.

Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта, «Советская Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераша къовсам лоаттабу шура яккхарен из пачхьалкхенга йохкарен шера план хаяал хьалха кхоачашъяр дукхьа. Цу гIулакха мел эша торонаш йолаш ба уж.

Хьайбай продукташ дукхагIа яхара яьржача социалистически яхье иштта дика толамаш доахаш къахьегаш ба «№ 1 йолча шурий» яхача совхоза, ЦхьоалагIча мая цIерагIча колхоза фермий болхлой. ХIаьта доаркашта юкъерча яхье хьалха латт «Юбилейный» совхоза доярка В. Сераждинова, «№ 1 йолча шурий» совхозера доярка С. Ражапова, «Пригородный» совхозера доярка Л. Махмутхаджиева, кхыбараш.

Январь бетта итогаша теша ду дIахо кхы а дикагIа къахьегаш, берригача кхоачамех биззa пайда эцаш хьалхарча квартала план толаме кхоачашъе торонаш хилара. Цу гIулакха тIаберзабаь ба районерча хIара ферма хьайбаш леладераша хIанз беш бола берригa болх.

М. ИЗМАЙЛОВ.

Грозненски «Автоснепоборудование» яхача опытно - экспериментальни заводе дукха болхлой ба дIадахача шера план хаьал дукха хьалха кхоачаш а аь укх шера шоллагIча квартала календарагIа къахьегаш. Цар цIераш йоахача хана эггара хьалхарчарца цIа йоаккх сверловщица, коммунистически къахьегама ударника Камиева Нина Григорьевнай. ДIадахача шера план ноябрь бутт болалуш кхоачаш я аь, хIанз апрель бетта чотах къахьегаш я из. ДикагIйола общественница лоархIаш а я Нина Григорьевна. Профсоюза цехкома декхараш дика кхоачашду цо.

СУРТА ТIА: болх беш я сверловщица Н. Камиева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Даьхен совгIат деннар

КЪАХЬЕГАМА СИЙРДА НИКЪ

Безамеча сибате, юккъерча дегIара, шоаьтта шу дьаьна хургдолаш вола саг ва ший дегIаца аьх - юхь, эздел долаш вола Гудермесски района «Новогрозненский» совхозера комсаш лелаеча бригада кулгалхо Насуханов БIача. Ялхайтта шу а дизаддацар цун 1948 шера Акмолински механизаце школе ва деша воаш. ХIаьта а, техникаш болча боккхача безамо, хIамига саг долла хIама ха лоаш хиларо вьттув баьккхар цун дешар толаме чаккдаккха. Дукхаьша цу шера хайра из МТС-о шийх тийша хьаенна трактор дьала а. Цу хана деиз камаьршача лаьттан да хилар цунах. Цул тIехьагIа комбайн Iомае лаьрхIир БIачас. Балхара мукъа массаза воал комбайн Iомлеш гора, из новкъостташта. Зехьа довзар ю хьийга хьа. Комбайна тIа болх бе Iомавелар из. ГуйранIгарIа лаьтта пахаш бIаьсти ялташ дIадувш, аьхки уж чупаш белх бора Насуханова. Шоай воккхагIволча вешийгара хьаккхам а волаш, механизатора говзал Iомайир БIачий вижэ а вовас.

ХIаьта 1957 шера Гудермесски районерча, хIанз «Новогрозненский» оалаш йолча, хьалхагIа «Гудермесский», «Дружба» оалаш хиннача совхозе дIаболабир ший болх БIачас. Юкхьанца хьажкIаш хкеш вар из. 1962 шера цунна тIадиллар кхин лелаеча тракторийн бригадан кулгалде оттилла.

1974 шера комсаш лелаеча бригадана кулгалхо вьаийтар из. Шиа вахаре цIаккха а лиц лургловца да хет цунна 1967 шера совхоза коммунисташа шоай мугIарашка из дIаийцади.

Цул тIехьагIа шу дахьча цунах дог тийша болча коммунисташа шоай партнома кулгалде хорж из. Хала дар цхьаа оагIорахьара кхаш лелаеча бригадана а шоллагIча оагIорахьара дуккхача коммунистатта а, цхьана тар а деш, кулгалде. Дийнахьа серравца баьча балхо кIаьдаь дегI мерзача набарах Iобаде ха хилацар цун. Сигалара седкьий чудиза кхелехьа хьаьгIоттар, Iуйран сатем болбеш бека болалора цун трактора мотор.

Вера хана дена къахьегам дукха безаш, дисциплина йолаш, боккхагIчарех эхь - бехк хетеш-хилараш совгIа, воакъостташа дика юкъмоттиг хоаш, общественни сакхетам лакха болаш коммунист ва из.

ВархIлагIча пхе шера плана кхаь шерана ах шераи кхоачашйир цо кулгалдеча бригадо, хIаьта цу пхе шерах юхейнсача хана кхоачашйир цо кийсагIча пхе шера план.

Массиена а хоаш да, 1975 шу чIоагIIа йоккъал этта, хала шу хиникага. ХIаьта а, коммуниста Насуханов БIачас кулгалдеча бригадо 130 процент кхоачашйир ший план.

Тiаккха мишта вIаштIехьдоалар цар уж толамаш дахе? ХьалхагIа цIаккха а комсашта хий дилладдацар цу совхозе. Тiаккха БIачас предложени елар дуга кхашта тIадоагIача хьарсам чура насосни станцеца хьа а увлаш комсашта хий дехкл аьнна. Из рационализаторски предложени юкъеялхарах йиш хилар паччахьалкхенга комсаш йоккхар план 130 процент кхоачашъе.

1976 шера, цу гIулакхах кхоачам ца а хулаш, хIана аьнча хий зехьа дукха доара, цхьаькха кердадар а балха юкъейоладир БIачас. ЛаьттагIолла яккьаьча турбашкаро комсашта хий дехка волавелар БIача. Хьийга къа зехьа довзар. Камаьршча бериат делар лаьтто. Цу шера паччахьалкхен плана 212 процент кхоачашйир бригадо. Рационализаторски бюрон председателя заместитель ва из. Цо енна тхьо совгIа рацпредложени балха юкъейихьай. ХIанз кхалнаха комсий мугIарашта юкъе ду оасар дергдола кердa машни анйчъеш ва из. Цу машинах Октябра сийлахьча юбилейна це лургдола къахьегама совгIат лоархI цу хьинар долча къахьегамхочо. Лаьтта дукха деза БIачийна! Цун хом бе, цунна Iунал мишта да деза хов цунна.

Шиа вахар лаьттаца дийзад БIачас. Шиа берриге низ, говзал цунна тIулакх дара дIаейнаб цо. Цхьанна хIамах хьакхаш шонкаш аьнна цун кулгаш, халонех бIукъожабац цо. Цудухьа лаьтто массаза а шолхонна юхеметтаоттаду цо хьийга къа, лакха хул комсий хьуакъам.

Тахан Гудермесски районе меттел, республике а дика йовз цун цIи. Кхьта совдолашкарэ комсаш лелаераш кист-каста боагIа цун бригаде хьоашалгIа, цунна зеденнараш Iомаде. ХIаьта БIачас, гIад а вахе, дIадувц царна ший балха тIара кердадараш, ший толамий хьайлелаш.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера хьинар кхы а вIоагIагIа вайдаь къахьийгар бригада коллективо. Республикерча комсаш лелаерашта юкъе аьржача ахье даьха толамаш бахьан долаш цу бригадана шоллагIа моттиг а кхоачеш. 700 сома ахчан совгIат делар, хIаьта совхозен отделени лелаеча кхьем цар хьалхара моттиг дIа ца деца хIанз кийс-итт шу а да.

Хьаьвача къахьегамхочун толамаш Сийлен грамоташца, ахчан совгIаташца дуккхаза а белгалдаьхад. Казахстане баьш долаш даьлда лаьтташ карадерзадеча хьинаре дакъа лацарах «За трудовую доблесть» яха медаль енлай цунна, берхIлагIча пятилетке толамаш дахарах — Къахьегама ЦIеча Байраха орден, 1970 шера Ленински юбилейни медаль. Цхьабакьа ший вахаре эггара дезагIа дола совгIат лоархI цо дукха ца йоацаш шийна енначa Ленина орденах.

— Из сона вовза хIанз ахийтта шу совгIа ха яьнай. Из тховнийта вайзача деиз цунах тамаш ен хьадоагIа тхо — цун йоацаш говзал ю. Из ва слесарь а, токарь а, машинист а. Шоаш цхьа болаш моттиг нийсъенча цунца дагабовла болх механизатораш, хIаьта хIамаи зем болаш волча цу механизатора, коммуниста гIо ду кьоначарна, цунгара хьоехам эц цар-массаза а, — йоах совхоза ремонтни мастерски заведующе Джабраилов Саламбек.

ХIаьта совхоза парткома секретара Эдерсултанов Вахас укх тайпара дувц коммунистах Насуханов БIачех:

— БIача сона вовза 20 шу совгIа ха я. Семеновски МТС-е трактористалла болх беш из хиннача хана деиз вовз сона из. 1956 шера деиз укх совхозе механизаторалла болх беш ва. Из балха веьачул тIехьагIа комсаш лелае хьлар совхоз. Цу хана деиз комсаш лелаеча бригадана кулгалдеш а ва. ДIадахача 1976 шера дика толамаш хилар цун бригаде. Бригадо болх беш 38 саг ва. 52 гектара тIара комсаш лелаяр цар. ХIара гектара тIара плаьагIа 52 центнер викха езача метте, БIачий бригадо 83 центнер комсаш гулйир совхха.

Общественни болх а бу БIачас. Агитатор ва из. Цунгара доагIа дош кьовбалаеш тIаш новкъостана. Коллектива лоархIаш ва Насуханов БIача.

Парткома член, города а юрта а Советий депутат ва из. Партийни порученеш сийлеца кхоачашъю цо. Балха чIоагIа уйла тIа а йохийташ, керда рационализаторски предложенеш производстве юкъехьхь. Укх шера цхьана Крыме дахадар тхо цигарча комсаш лелаераштa зеденнараш девза. Цига лелацеш йийнар тхона. Вайтта саг вар тхо совхозере вахна. Цига шейна зеденнараш укхаза бахкы дакъадахьера къахьегаш ва БIача. Удобренеш дIатувса керда агрегат, хий дитта керда машни еш воала из.

Цун дезал а бийзар сона. ВоргI бер да цар. ВоккхагIволла Iадлан комсашта хий дуллача хана цунна гIо деш кул. Из комсомолец ва. Цхьана Хадижат цунца цхьана бригаде болх беш я. Цун йоккхагIйола йоI, шии шера ший даь бригаде болх а баь, совхозе направлени а енна яха, хIанз вай университета филологически факультете дешаш я. Вож бераш деррига а дика дешаш да. Балха тIа толамаш хаха а цIагIа шоай дезал кхебе а кхувш даьн аьнен.

Совхоза кулгалхоша, партийни организаце лоархIаш а сий деш а новкъост ва коммунист Насуханов БIача.

Города а юрта а Советий депутат хиларах тарра каст-каста вах ух БIача волча. Производствана хIама нийса вовгIар а, общественностo тIадилла гIулакх дIаьош воагIар а кхьметтел ший вахаре нийсденача гIулакха дагавала воагIар а из волча нийслу. Царех хIаранега ладугIа, шийна хоаш бола хьехам царна ба, гIо де хийча Ленина, Къахьегама Цiеча Байраха орденаш лелаю бригада кулгалхо коммунист Насуханов БIача. Хьаржарчоша тIедехна декхараш кхоачашду депутата: водопровод юлаш, наькъаш тоадеш латт, улицашка электросердало йилла гIо ду юртахошта. Къахьегама дисциплина телхаерашца де къамаьа кораоагIа цунна, ниiсача новкъа бовлара царна гIо ду БIачас. Даьхача толамех кхоачамбаь ца а Iеш, республике гIорбаьнача комсаш лелаеча говзанчашца дагавул из, дукхха тайп-тайпара литература а журналаш а деш. Серноводски юртбоахама техникум чакхъьккхачул тIехьагIа Дагестански юртбоахама институте заочно дешаш ва из.

Укх деиношка цхьан аIашагIкхийттачо хана тха корресподенте БIачас дийнар:

— Балха тIа сона къаьстта дика гIо ду механизатора Мусрапилов Ахьмада, болхлоша Сиеова Розанна, Насуханова Iашата, Мусаилова Саждана, дуккхача кхьчар. ХIанз, бIаьстан юкъера балхаш дIадоладелале, комсий мугIарашта юкъе болх бу агрегаташ нийсъеш ва со. Эггара тхона халагIа бола болх ба — кулг-кара деш дола оасар. Из аттача баккхара ю из а са новкъостаца а из машин. Цу гIулакха сона гIо ду Мусрапилова Ахьмада. Гадеев Наьмуде, кхычар. Октябра 60 шу дизара оаха душ дола соцIаг ди из. Оаха дош денад укх шера хIора гектара тIара 100 центнерал кIезигагIа йоацаш комсаш яха. Цу декхарех тхоаш лоархIадергдолгах дог тийша да тхо. Сай къахьегама сецлара аахха мах барах вай партенен правительственен баркал ала лов сона. ТIайогIача хана тхоай низ ца кхобеш, кхы а дикагIа болх бе дош лу аз.

Х. АБАЕВА.

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШЦА ЖОП ЛУРГДА

КПСС Грозненски райкомо дукха хIана ду Кисницина хьайбаш лелаерашна дIадоладаь гIулакх республике эггара хьалха хьаллаьцачен 1977 шера доккхагIдола социалистически декхараш тIанийначен районе фермай къахьегамхой инициатива дегIайоалаелга идеологически Iалашдара. Колхозхойн совхозий болхлойн собраниеш хиннай партийни организацешка, цига хIара боахама хьдда мулаш белгалдаь.

Партийни организацей секретарий, политинформаторий агитколлективаи группай кулгалхой, «Знание» яхача общества юкъыннарча организацей председателий инструктивни совещани яьй. Цига рекомендацеш тийлар идеологически балха боахам лакдбора, кхьа формаш методаш эрайхаш тоябар. Идеологически болхи кхьи вIаштIехьйоаккхача практически новкъостал де пропагандистски группаш кхийтий партийни организацешка.

Моттигашка дIахьийтай КПСС райкомо пропагандаи агитаце отдело могаеш йолча темаех йолча лекцей беседайн тематика, лозунгийн плакатийн тексташ. Укх тайпара я тематика: «Социалистически яхь — производства эффективность лакхъяра, къахьегамхоштa коммунистически кхетам балара лоархIаме средство», «Хьинаеча къахьегама жоп лургда вай Киевски областа хьайбаш лeладераштка Л. И. Брежнева дахьийтача письмона!», «Хьенал хьалха кхоачашдергда вай иттлагIча пятилетка шоллагIча шера доккхагIдола социалистически декхараш!».

Из тематика а йолаш хьайбаш лeладераштa юкъе доклада ю I Май цIерагIча колхоза агронома С. М. Ермака, юртбоахамаш опытно - мелиоративни станце болхлоша Н. Д. Никитинен М. И. Аничербакен, «Атагинский», «Горячеисточненский» совхозий парткомий секретараша А. М. Часпиевен И. В. Дербенцевен, юрта боахама управлене керттерча агронома П. А. Бойкос, кхычар. Юрташкара къахьегамхой цар иштта тIахьех «Советски Союза колхозашка, совхозий болхлошка, механизаторашка, Iилманхошка, юрта боахама специалисташка, цунна материально - технически средствеш лоаттаеча промышленноста болхлошка, берриге къахьегамхошка» дукха ха йоацаш КПСС ЦК яздаьча письмона а хьинарча къахьегама жоп далара. Цар дIайовзийт КПСС XXV съезда решенеш, мелна а республика а халкъа боахам иттлагIча пятилетке дегIабалабара, советски халкъа хьалторо лакхъяра перспективаш, дIайоаржаю социалистически яхье котбувларий опыт.

Агитатораша дIайовзийт КПСС райкомо районе лелаеча социалистически яхьа условеш, морально-материальни поощрени яра чакхдика деза гIулакхаш.

Районе тIа-тIа дукхагIа уйла тIайохийт, гойтара агитаци вIаштIехьаккхара. Хоза кийчъяь цIагаш оттаьй лакхъий йистошка, тIагIолла яздаь укх тайпара тIахьехамаш а долаш: «ДоккхагIдола социалистически декхараш кхоачашдеча толамаш дахарца белгалдоаккхаргда вай Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар!», «Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара — хьинаре къахьегам!», кхыдараш.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

МАССАЗА А ДИКАГIЧАРЦА

Ши шу мара дац Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода механически цехе токара Дударов Вахас къахьега. Юкхьанца балха воагIара хана цхьаккха тайпа балхе говзал йоацаш вар из. Барттайна къахьегаш йолча дуккхача къимех нахах латтача цеха коллективо безаме тIаийцар хургвола къона специалист. Хьалхарча деношка хадданза бола беш йола цехера станокаш а укзара хеташ хийна Вaха дукха юкъ дIалелла ше къахьегаш волча коллективах дIайира. Токара говзал шийна Iомаеш болча къахьегама ветеранаша, хьехамчаша Котов Владнмира, Нахарбеков Бориса цкъа шийна хьахьийхар шозлагIа хьаьла ца дезаш дика хьаэнар балха говзал кIоарга йовз, сихагIа карайрзае гIертача Вахас.

Из къахьегам волча шен шера дукха хувцамаш хиннад цун балха тIа. Токара балхах тIехдика кхийттав, общественни балха тIа хьинаре дакъа лоац. Ший хиява хьехархой цIийбала безаш цкьа моттиг нийсъалийтацдац. Массаза сменан нормаш 120—130 процент кхоачашъеш, ше мел кийчъю продукци дикен тIелаьмен мара ца хулийташ къахьегаш ва из. Иштта вола Вaха къонавале а цеха болхлоша чIоагIа лоархIаши сийлеш ва. Болхлочун сий лакхалоаттадe ше Iомаваьча къахьегама нийса никъ хьайхача шиа хьехамчашта чIоагIа баркал яхаш ва Вaха. Иштта цун хиннача хьехархоша токара говзалах дика кхетабаь бола итташ бола къона специалисташ а ба къахьегама ветеранашта-хьехамчашта чIоагIа баркал яхаш. Царех ба токараш Басова Татьяна, Зайцев Александр, Перов Николай, Вахаев Iаьла, Ознева Тамара, кхы дукха бараш а. Шоай хьехархошта тара хьал гIерташ хьинаре къа а хьегаш, башха-дика къахьегама толамаш доадай ба уж. Царех цхьабараш шоай хьехамчашца социалистически яхь а лелаеш цар доахарел дикагIа мара къахьегама толамаш ца доахаш ба. Царех цаI ва Дударов Вaха а.

Заводе моллагIа дIадоладеш дола кердадар эггара хьалхарчарца хьал а лаьц цу болама юкъеводаш оамал я Вахий. Соахка «ХIара балха денна — дикала Знак» яха инициатива хинникана дIайолайнча цехерча болхлоштa цу дикача гIулакхах лаьца беседа хилар механически цеха кулгалхой. Хиннекий инициативаца дувзаденна хIаране ше де лерхIачох лаьна план оттаяр дийхар цар болхлошкара. Цхьаккха тайпа брак продукцена юкъе ца ниiсболийтаца къахьегамен производственни дисциплиная толдаь моттиг ца хулийташ, хIара сменагIа норма 120—130 проценташ чучийрадаь йоацаш къахьега декхараш комсомольцаштен кагирдхоштен юкъе эггара хьалхарчарца тIа а ийца из гIулакх хьаллацара цехера берриге къона специалисташ тIахьийхар Вахас, хIаьта из цар шерра хьал а лаьцар. Из дика гIулакх духьаьла механически цехе сацанзар, из раьза хиина тIаийцар кхыча цехашкарча комсомольцашеи кагирхошен.

Сийлахь-боккхача Октябрьски революце 60 шу дузача дезача денна сийлаица вакхьабахара къахьегама вахте латтача завода комсомольцашен кагирхошен цхьаьккха а дика гIулакх дIадоладаьд. Цар тIагIертта къовсам лоаттабу предприяте къахьегама ветеранаш Булавинцев Павел Ивановича, Войдицкий Иван Фомича, Иванов Василий Григорьевича, Медницева Ирина Степановнай, Проточанский Иван Ивановича цIерагIа йола преми яккхара. Балха тIа башха-дика къахьегама толамаш доахаш белгал а баьнна шоай бовкхагIбарий сийлен никъ цIена дIахьош болча къонабараштa завода кулгалхоша яла оттаь я из къахьегама ветеранийн цIерагIа йола преми. Из диахара яьржача яхье эггара дикагIа къахьегама толамаш доахарех ва токарь Дударов Вaха, цун цехера распределитель Зиновьева Раиса, № 12 йолча цехера слесарь Левченко Александр, № 7 йолча цехера токарь Спесивцев Александр, кхыбараш.

«Профессех дикагIйола хьона болхло» яха сийлен цIи иш кхара а шерра социалистически яхь яьржай заводе. Цу яхье баьинарех цхьаккха саг корайоагIаргвац духьаьла шиа къахьегама толамаш дика хилар гIулакхе, сийлен новцаш. Цар шоайль эшаш дола новкъостал ду, дикагIйола оцаь дIадоль лу ара дола а долаш, лоацца аьнча керда хIаранех хьехамча хиннав. Цун совгIа заводерча шоллагIйа балха говзал карарзаейра йолча курсашка, дикагIйолча оагIа школе, балха говзал лакхъяра лаьрaIа йолча курсашка дешаш воацаш а нагахьа саг корайоагIаргвац комсомольцашеи кагирхоехи. Цига а хьинаре дакъа лоац Дударов Вaха. Тхоай балхах тхо дикагIа кхетташ хиларо кердача къахьегама толамашка кхуьй тхо, аьнна дувц Вахас.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Хьалхле—кхоалагIча колоннага

Дегаш тIоадаьнна чIанийнар Грозненски автотранспортни предприяте кхоалагIча колоннин коллективо «Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарах» бола КПСС ЦК сопам. Цу колонна водителаша шоай торокашка а хьеша чIоагIо вай укх шерара плаи Сийлахь-боккхача Октябра цIей дездеча дийнахьа, 7 ноябре кхоачашъе.

— Тха колонне къахьегаш 115 водитель ва, — йоах начальника Эльмурзаев Леча Боштаевича. — Уж шовзар 1969 шера дена Аргун яхача карьере болх беш ва. Вешта аьлча, хьалдеш латтача наькъашта лаьрхIа жагIеи тIок кхуьъ цар. Уж балхаш деча массанел дикагIа къахьег водителаша, 1976 шера деиз къахьегама ударникхана Канаев Мальмада, Зорин Александра, Сахбетдинов Хариса, иштта дукхха кхыбараша. ЗИЛ-585, ММЗ-555 маркаех йолча автомобильашца хIара дийнахьа 70—80 тонн муль дIа-ваь баьь цар, шоай балха нормаш 190—100 процент кхоачашъеш.

Бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхале лелаю Мазен Хумида, Канаев Махьмади керте латтача колонна лелашка.

— КхоалагIа колонна предприяте дикагIчарац цаI я, — йоаш парткома секретара А. А. Петрашок. Цунна массеха предприятие эгра подразделенеш.

Х. ЗАКРИЕВ.

Киргизски ССР. Укх шера чIоагIа лоа диллад республика кханашка. ДукхагIа тIоадал Iоярa хаддаьза къахьегаш ба кхаш лeладераш. Цунах пайда баргба ялата культураш, болмаш, шекара свекла дикагIа хьувзаьяра. ХIанз лоа соцадеш кхашка болх беш я эзарш тракторaш.

СУРТА ТIА: лоа соцадеш болх Аламединиски района XXIII партсъезда цIерагIча семхоза механизатораш.

И. ДРОНОВЕИ, В. КОРОТАЕВЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

Республика исторе оагIонаш

НАЬХА ЦIИЙ IУВДАШ ГУЛДАЬ РУЗКЪА

Тахан экономика, культура Iаламате чIоагIа дегIаеяа накъадела советски халкъ шиа эггара дезагIа долча революцени цIейна — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара. Цунга кхачара вай мехкарча наха сийлен никъ хьабена боле а из шаьрен аттен ца хиннилга хоеш да. Цудухьа цIаьхха а дIаккха а исторе оагIонаш тIох вай, коммунизмага кхы а сихагIа дIахьалхашкхьа ахар духьа, кердача тIехьашт дай гIулакхаш шоаш ма-дарра дIадовзийтар духьа.

Белогвардейцаша къахьегамхоша кхузе тIом лоаттабаьна хана халкъа дукьалбьаьннача бIаьннача нохчех цаI ва Яндаров Солса-Хьажа. «Нохчий юрташ йохие а халкъ халча оттаде-в добрармена (деникиншаша — А. В.) саботажа, шпионажа, провокаце, бIехача тийшабалха наькъаш гIо дир Урус-Мартанерча купецаша, моллаша, «горски правительства» эпсараша, АтагIарча Совета членаша», — аьхад башха дикача революционера Шерипов Асланбека шоай къам дехкача наьах.

Малав хIинта Яндаров Солса-Хьажа? Из шейх хиннав, цо кхайнинаьд Бухарерча Ховаж-Бахьауддинагара хьалоагIа Iарикъат. Из вунга кхаьчад Надтеречни районерча Элахмоллагара. Цун дукха мурдаш хиннаб, къаьстта из ше веънача Урус-Мартане. Солса-Хьажа, мурдаш болаш хиларал совгIа, нIаьхий саг а хиннав, цу хана Нохчийчене бахача эггара а тIех хьал долча дукхаланед тIех а волаш. Из рузкъа цо гулдаьд шиа мурдаша хьийгача къих. Шиа мурдех болча нахагара ахча ейдаьд цо, шийна цар денна доахен царга шоашиа кхобийташ хиннад, 100 десятин совгIа хиннача цуй лаьтта къахьийгараш а мурдаш хиннаб.

Мурдий цIий Iувдаш Iоадаь ялат, дулх, доахан, кхьдараш цо дохкаш хиннад базар тIа, Урус-Мартане хиннача шиа тика тIа. Уж хIамаш йохкар из ше хиннавац, цунна хьалхара уж йохкаш хиннай цуй гаргарча наха, из тешаш волча мурдаша. Иштта хьахинна ахча цо юха а базар яра дIадохийташ хиннад шиа рузкъа кхи а алсамдаккхар дукха.

Февральски революци хилча эрсий болхлошен салташен дIаяьккхар самодержави. Из хоам боккхе кхаъ хинна тIаийвар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша. Паччахьа администраци (приставаш, округий начальникаш) дIаяьккхар. «Цу хана Нохч-ГIалгIайчен даьха бовар шейхашкарен моллашкарен дIаийккхача шоай баьччаши наставникаши», яхаш яздy Тийрка тIа хиннача революце вовзаш волча историка Д. З. Коренева. Из-м кхетадеш а дац: цу хана кийса никъ хьеха болхлой класс, интеллигенташ хиннебац Нохч-ГIалгIай халкъа. Шейхашен моллашех (Д. Арсанов, А. Митаев, С.-Хь. Яндаров) нехкаьлттапромышленникашен купецашен (Т. Чермоев, А. Арсамирзоев, Баширов, кхыбараш) цхьана кертера дакъа лоацар революцин хинначуа тIехьагIа ёаьнча нохчий наьлман Совета юкъе. Политически наькъата дIлласа тайп-тайпара уж хинабале а, цар массане а классови хьайчаш цаIаш дар. Къахьегамхой дьнах темаш хиларх пайда а эцаш, уж эрсий пролетарната революционни боламах къоастабара никъ лелабора цар.

Бакъда революце гIулакхаша ахархой дIакхетабир, цар дув цар моллагIа дале а, царна ниiсхо ца езаш хиларах, цул совгIа хьалха хинна хоарцо лоаттае безам болаш уж хилара.

1917 шера гурахьа лаьтта бахьан нохчий ахархоша «шоай», вешта аьлча нохчий, помещикашта духьал къовсам дIаболабича ше ма-дарра гучадаьлар из. Мустафиновгара шоай лаьтта хьалаьккхачи ГIойтIарча наха духьал салтий отряд яхийтай, шийца пулеметаш а волаш. Из ахийтаир С.-Х. Яндаров юкъе волча нохчий Совето дехар а даь грозненски гарнизоно. Духьал дакъа цхьаккха гера доацача ахархошта тоха атта дар цу отряда. Бакъда из хиланзар. Салтий, эрсий ахархой из нохчашца вошал а тоссаш. ГIойтIа бохийтача хана царга аьнна хиннад эбаргаш карабоалабе дохийт цо. ДIаккхача шоаш сенна бахийтаб хайнача салташа кхоачашдаьхан ахархой шоаш дIадаьначa лаьттан тIара дIабаха аьнна денна приказ. Шоаш хьаллоацар малав, шоай мостагIа малав ахархошта хоийташ хиннача хIамех цаI дар из. Уж хIинна хилар 1917—1918 шерашка. Халкъанара шоай оагIув боара кхераш, цуша гуччакьара къовсам лоаттабечара а баьша цун доттагIий шоаш ба моттийташ хIама хьоашадир шейхаша а моллаша а. Царех вар С.-Х. Яндаров а. Из къаьгга гучадаьлар 1919—1920 шерашка Деникина белогвардейски эскарца тIом лоаттабеш.

Шоайчул тIехболча низо лелхабаь эрсий цIеэскархой, царца цхьабола болхлой а Нохчийченен ГIалгIайченен хьулабала безаш хилар. Къахьегамхоша шоай де низ кхоачар дора эрсий салташта — шоай классови вежараш кхерам тIа ца кхачийтара, кхарна уж Iалашбора.

ЦIеэскархойн большевикаши хьаба, хьа ца лой юрташ хIалакьергьа аьнна ультиматум кхайкейр нохчашкен гIалгIашкен деникинашна. Шейхаша С.-Х. Яндарова, А. Митаева, Ш. Борщиговна, Мустафиновца, И. Чуликовца цхьана «къамаш доха ца дайта» ультиматумо яхар де деза, ков карт доацача большевикашцен хурдий баьнача мужгашцен а ца тохаш, бIаьхийча казакашца хьоашал тоха а деза яхаш наха «хьехам» бора цар.

Цу агитаце керттера моттигаш С.-Х. Яндарова хьанийцаар вовзаш волча хIирий националиста А. Цаликова «теоретически» арсенала тIара. Цу «теоре» керттерча тезиса тIа йоахар: «нохчий халкъа, эIамигача кьыча хампьий а сапша, де хар ла укх баьржача граждански тIем тIа ше физически лорадар. Из лара раьза хила деза моллагIча а Iаьдала». Иштта кхайкадора шейха маьждигашкарча майданашка.

Бокъьалдар аьнча шейхо гIайгIа ицар халкъа, а е из лорадар а. Цо гIайгIа йора шиа рузкъанаш ше сапаргIата хилара. Из бакъдир цIера ала бувлаш денача 1919 шера. Нохчийчени ГIалгIайчени къахьегамхоша тIаьцанзар низ бола, йоккха опыт йола эскар доладаш хиннача моастагIчо дIадекар. Революцена, большевикашта карагIдаьнар лораде дIаттар уж.

ЦIи тохаш, герз детташ чакхбаьлар белогвардейцаш Нохчийчени ГIалгIайчени шаьрача ялча юрташка гIолла, хIаьккъар уж. Эрсий цIеэскархойн большевикашна кхераме йоацача моттиге — Шота бар, Н. Ф. Гикало керте а волаш. Цига цу хина вIашатIтохачи Тийрка цIеча повстанчески эскара шоай юххера жувра кад лора нохчий ахархоша. Царна продукташ кхухьаш хиннача ГIойтIара болабенна Iаьржача лоамашка гIоала чакхбаьнна Оалхазаре, Сурот отарашка, Варанде гIолла Шота бодача халача наькъах «вахара зикъ» оалар эрсаша.

Иштта хьал эттача хана С.-Х. Яндаров шиа мурашцен гаргарча нахацен шиа боахам хIалхарбоаккхаш вар лоамарча юрта.

ХIаьта В. И. Ленина указанегIа 1920 шера январь бетта Астрахане гIолла Шатоевски отряди нохчий э гIалгIай а партизански отрядаши ахча хьашiде йолаечa ЯндаровгIар Солса-Хьажев Вахьуданни царна «новкъостал де» болабедар.

ЯндаровгIаргар ялат, доахан ийлеш хиннад гикаловцаша. Центрера царна новкъостал латта воладелча коммерсанташейха партизанашца хьоашал лелазаьд. Цунна тешал ду Гикалога Н. Гусева даь хоамаш тIаолча, архиве долча документаша. Царех цхьане тIа дувц А.-Г. Яндаровна 150 эзар сома мах баьб, яхаш.

Къилбаседагахьара хьадоагIа Ше Эскар деникинцел котдулаш Тийрка гаргагIертача, нохч-гIалгIай буржуазни коммерсант-шейх кIаьдагIа хила волавелар, тIадиала товараш дохка ваьлар.

Советий Iаьдало граждански тIом болча хана шийна духьал даь гIулакхаш бахьан бехктокхаме озанзар уж, вабахта кхуддаьзар, кхьиеттел бусалба дын гIулакхаш леладайтарг доацаш совца а баьзар.

Царех цхьабараша соцадар воаш Советий Iаьдала духьала леладу гIулакхаш. Бакъда вовзаш къайлагIа духьал бувлар колхозаш яхкара, школаш, кхыйола культурни учреждениеш хьаьлъяра. Царех вар С.-Х. Яндаров а.

Паччахьа Iаьдал долча хана санна Советий Iаьдал эттача хана а шиа мурдаш боапабора цо. Итташ гектараш хулача лаьтта цунна ялат кхедора, цун доахан леладора.

С.-Х. Яндаров къаьстта чIоагIа духьал ваьлар колхозаш яхкара.

Хала ха яр из. ЧIоагIъенна яцар партийни органаш хIаьта, къаьстта юрташка. Ялат кийчдеча а налог тохаш а гIалаташ дора цар. Цу хIамаша эгIазъкхувлар ахархой. Цох пайда эцар шейхашеи моллашеи. 1929 шера гуччахьа духьал баьлар уж Советий Iаьдала. Шаьла, ГIойтIа, Беной, Автуре середнякаш, кхьметтел цхьабола беднякаш а колхозашта духьал баха мегар царна.

Дына гIулакха вIашагIкхетаьнна бахьан а даькка наха вIашагIкхийтар Урус-Мартане. Из даьдацар Солса-Хьажий пурамагIа доацаш. Бокъьалдир аьча уж вIашагIкххийттабар хьаьрхой забастовка е.

Края партийни организаци шиа хайнахьа оарцагIъялар бахьан долаш моттигерча партийни организацешкара дийнна гIалаташ а цу тIа гIолла хьахулаш хинна ахархой эгIазъкхар а дIадаьккхар. Боккха кхетама бола бир бахача наха юкъе уж хIамаш дIадовийташ. Беднякаш хьинаре дакъа лаца лийттар кулакашта, шейхашта, моллашта духьал лоаттабеча къовсама юкъе. Налог ца тохийтар духьа шоашка бокъонца дола рузкъа лечкъадеш цар даь гIулакхаш гучадаьхар. Яндаров Солса-Хьажийгара гучадаьлар 300 бежан, 3 цIенош, 1000 пунт кийт. Уж хIаманш кунгаре хьадаьхар цо лечкъадеш леладарах. Бакъда Солса-Хьажас уж юхаметтаоттадир шийх тешаш болча шиа мурдаша хьа а телаш.

Классови моастагIаша ел хинна духьаленаш йохайр. 1930 шера хилар болхлой, батракий, беднякий, середнякий областной, окружной конференцеш. Цига къахьегамхоша хьамаьлаш дир классовой моастагIаша леладеча гIулакхашта духьал, йиаба хьаладьцаф Советий Iаьдала политика».

Граждански тIема турпал Довлиев Хьатус цига аьлар: «Советий Iаьдал болхлойн ахархойн Iаьдал да. Нагахьа санна эшаш хуле, хьалха хиначa цIеча партизанаша юха а герз бе долларгда. Коллективизаци 100 процентага дIаккхоачаргьа вай, хIана аьача къеча нахеи середнякашен кхетадаь боахам иштта лелабар толашагIа хилар».

Партеи цун моттигерча организацешен геттара боккха болх бар бахьан долаш, эрсий болхлой классо дукха новкъостал дарах гучабаха а дIабаха а йиш хилар классови моастагIий, дIайоахаелар коллективизаци-еча хана ниiсьенна халонаши кхоачамбоацараши, котьаьлар колхозии строй.

Цу тийлвиро, керда строй чIоагIъяра тIехьа, классови моастагIашта духьал къиза къовсам а лоаттабеш керда вахар кхолла волавелар лоамарой — къахьегамхо.

А. ВАЦУЕВ,
Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература Iилма-тохкама институтта Iилманхо.

Нохч-Г1алг1айчене—Коми АССР денош

Вежарашха болча цхьан дезале

Вай республике д1ахьош ду Коми АССР денош. Российски Федераце вежарашха йолча автономни республикашта юкъе йоагг1аш йола моттиг д1алоац Коми Автономни Советски Социалистически Республика.

Республика в1ашаг1йеллай 1936 шера 5 декабре. Цо д1алоац 415,9 эзар кв. километр, цига вах 1012 эзар саг, царех городашка — 661 эзар саг.

Республика республикански доал долаш 5 городи районни доал долаш 2 городи я. «1алашмате доккха латта» оал цу шийлача мехках. Цхьайолча европейски пачхьалкхешел боккхаг1а ба из.

Республика ч1оаг1а й1аьхий я энергетически запасашца, цига эттара дукхаг1а да мехкадаьттеи к1ори. Республика экономике лоарх1ам моттиг д1алоац хьуно. Из къилбаседа ярах тайп я.

Пачхьа Россе т1ехьайса, дийша вах боацаш патриархальни йист хиннача Коми АССР-х Советски 1едала шерашка Къилбаседа - Малхбузен экономически района йоккха промышленни культурни центр хиннай. В1аьшт промышленни предприятеш, машинашъяьккхаш, трубопроводаш, лакхера дешара заведенеш, 1илма-толламе учреждени — из деррига а Октябрьо хьакхаьннад да.

Х1аьа республике дахаш да иттаж къаьмаш народносташ. Цар доттаг1ал долаш толамаш лоарх1ам къахьег КПСС XXV съездо оттадаь декхараш кхоачашдеш т1ехьа.

Шахташка, мехкадаьтта промыслашка оаг1ув оаг1ох а тека болх беш ба оросий, коми, украинцаш, азербайджанцаш, башкираш, татараш.

Коми АССР мехкадаьтта промышленноста оборудовани лоаттаю вай республика предприятеша а.

Хьайийллача к1ора, мехкадаьтте, газ йоаллача моттиганта юкъе къахьнеийчо городаш йоккхий посёлкаш — Воркута, Инта, Печора, Ухта, Вуктыл, Усинск.

Республике промышленни производство сиха дег1аяра вешал ду бархlаг1чех иссаг1ча пхиталеткаег1а промышленни производство 2,2-заза дег1айро, Къилбаседа - Малхбузен райони производство дег1аяра ткъаннел дикка лаккхаг1а я уж.

Иссаг1ча пхиталетте промышленни продукци арахийцарга 46 процента дег1аденад.

Промышленноста кертерча доакъошка цаI мехкадаьтта доакхар да.

Коми АССР промыслаш т1а хlаэ доах 14 млн. тонн мехкадаьттеи иттеш млрд. кубометр газаи.

Республика доагера балансе лоарх1аме моттиг д1алоац к1оро а.

Хьаьнй шера 30 млн. тонн гаргга к1ори боаккха йерда Печорски бассейн. Из де в1ашт1ехьдаьннад шахташ х1ензарча, дикаг1ча техникаца 1ооашъелнаь. Укказа д1аоолатийнад Тимано-Печорски территориальни производственни комплекс хьекта. Цу йоаккхача моттиге хьагулъенна я 1алама ресурсий мехкдаьттаи газеи лоарх1аме комплекс.

Цул совг1а укказа я 1алашмате йоккха к1ора запасаш, цунца нояс ер а болеш. Доагора - энергетически ресурсашка хьалха из моттиг й1аьхий я, цул тlа а д1ехо йодача хана сийрда бос болча металлурге, горнорудни химически промышленноста предприятеш дег1айоаг1арг1ола имперал6и бедал цига хиларца.

Коми АССР н1а хеза а бахаха-дика хьу укказа хиларца. Хьу из республика гаиз а я цуй экономике доккха дакъа д1алоапаш а я.

Советски 1едала шерашка хьун промышленность йоаарг1оаца кувцаенай. «Комилеспром» производственни объединене леспромхозашка х1ака я, ваараш трелевочни тракторашца хьу д1аувзе автомобилашца, кулг-кара балхаш ле цо деш тайп-тайпара дукха техника.

Деловой хьун запасашка диллача, Астраханьски областагара д1аьнкхача, Российски Федерацена кра паштаа, республикашта, областашта юкъе кертерча моттигех цаI хоач Коми АССР-га. Шера 25 млн. кубометра кхаьчай цигара д1аехуръа хьу, дуьнна юкъе 20 млн. кубометр йаьнова а йолаш.

Республике х1ара шера арахоц 2,5 млн. кубометр херах чакхъыккха хьун материалаш, 75 эзар кубометр в1ашаг1лоталь фанера, 170 эзар тонн кехат.

Иштта дег1аена я г1ишлоний материалий, кхачаи, кига промышленность, кхидола доакъош.

Коми АССР заводашка 600 эзар кубометрал дукхаг1а ахьакабетони конструкцени деталеш хьаш.

Хьу чакхйоахача предприятеша х1ара шера арахец 15 млн. сома мебель.

Оалаш т1ара хуацамаш хьинад Коми АССР юрте боахаме. Республика юрта боахаме специализац еш ба хоартолаш, бьацадаараш, дулх, шура 'якхара.

Юрта боахама уж продукташ яхара доккхий специализированни боахамаш хьадаьд. В1арчача шера шахтерашта, мехкадаьттахошта, хьу тедараштa керда бьацдаараш, шура, дулх, фуаш лоаттаде даьеш да уж боахамаш.

Х1ара шера республике йоах 200 эзар тоннал дукхаг1а хоартолаш, 30 эзар тоннал дукхаг1а бьацадараш. Республика деррига боахамашка 150 эзар гаргга доккхий доахан, 70 эзар етт, 60 эзарел совг1а хьакха я.

Коми АССР боахамаша 20 эзар тоннал дукхаг1а дулх, 200 эзар тонн шура, йоаккхий 150 млн. фуъ гулду.

Шура йоаккхилга т1а-т1а интенсивнег1а, оасаречг1а хулаш доаг1а республике. Цхьаи 1аттагара юкъара лаьрх1ача йоаккха шура 2800 килограммага кхаьчай.

Доакъаре культурни д1алони дола лаьттаж 72 эзар тептар да.

Коми АССР пачхьалкхенга шера йоах 120 эзар тонн шура.

Республика къахьегамхошта йоккха перспективаш хьеллалу иттлаг1ча пхиталетте. К1ор 30 процента, газ 21 процента, мехкадаьтта кхоаза дукхаг1а дахкха дьарх1а да. Къилбаседа край вай мехка мехкдаьтта доаха йоккха района а хила д1аоттаргья.

Коми АССР халкъа боахам дег1абоалабарга д1адолийтаргда 6 млрд. сомаз дукхаг1а ахча, е иссаг1ча пхиталетте д1адахийтачуа цаIаж ахаш кумаг1а.

Сийдаль - йоккха Октябрьски революци хилалехьа Коми АССР промышленни центрех хьакхьаьаста, т1ехьайра вакхчахьа ампере йист яр.

В. И. Ленина хаара: «Хьежал Вологдана къилбаседагахьа РСФСР кхотага... итташ геттара йоккха культурни пачхьалкхенаш т1ехошшал б1арг ма-къоачча ухкаш я моттигаш. Цу ерригача моттигаш т1е патриархальщина, ах лакхал, бокъонца доли яхаш я да...».

Советски 1едала хьалхарча шерашца хьала уж ленински муг1араш Коми халкъега хийна хьал бокъонца хьакхенхаш да.

Ленински къаман политико Коми халкъа хьабийлар сердалонтен знаменкен бода никъ. Коми кхоаттъе итт процентал дукхаг1барш дешен хаден хоаш бацар. Х1анз Коми АССР — берригаш я дийша боле мохк. Х1ара эзар вахача сагах ши б1аь ткъаьн итт саг лакхерен юкъерен дешар дийша ва. Лакха квалификаца йола специалисташ кийчбу Сыктывкарски пачхахьалкхен университето, Коми пачхахьалкхен педагогически институто, Ухтински индустриальни институто, Ленинградски лесотехнически академе, Ленинградски горни институте филиал. Х1анз республике балхача вахах х1ара кхоалаг1вар дешал ва. Барайтта 1илма - толлама проектно-конструкторски учреждени я болх беш шиб1аь гаргга доктори 1илмай кандидати ва.

Йоккха 1илма центр я, тайп-тайпара толлама болх беш 1илман кадрий кийчъеш йола СССР 1илмай Академе Коми филиал.

Республике хьаний культурно - просветительни учреждений йоккха сеть, хьадийллад диъ театр, филармони, краеведчески художественни музей, эрсийн коминий меттала арадуал ткъо гаргга газети журналий.

Коми халкъ—шуй клела да. Кхача халкъаша т1уллий а леладен цо т1аг1ертта къахьег советски халкъе хьалхашка КПСС XXV съездо оттадаь 1алашмате доккха декхараш кхоачашдара т1ехьа.

Коми АССР. Советски Союзан Болгаре Халкъе Республикин юкъерча соглашенег1а болгарски болхлоша, советски болгарски специалисташа Коми республике хьалхьарча хьу кийчъеча йоккхаче кхаь предприяте — Кослански, Ертомски, Селибски леспромхозий проектни мощность шера [illegible] миллион кубометр [illegible] километр дахкаш. Усогорски Благовон ихх города хьисалера посёлкаш [illegible].

СУРТА Т1А: Кослански леспромхоза склада.

С. ГУБСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Хала цамогаш волаш дукха хьа хьакхачуш т1ехьаг1а 1977 шера 12 февраль кхелхе совкан лоарх1ам бола персональни пенсионер, СССР Лакхехьарча Совета депутат, хьалха КПСС Нохч-Г1алг1ай обкома хьалхара секретарь хинна Апряткин Семен Семенович.

С. С. Апряткин ваь 1911 шера гор. Баку г1уллакхерча [illegible] вахха дезаш. Къахьегаман некъ д1аболабаьб 1929 шера. КПСС член вар 1948 шера деиз. Азербайджански индустриальни институт хьакхачуш т1ехьаг1а 1936 шера деиз 1957 шерага кхоачаш болх баьб Азербайджанен Къилбседа Кавказей мехкадьтта промыслашка инженер, технически отдела начальник, «Азнефтедобыча» объединене треста управляющи, «Майкопнефтекомбината», «Грознефть» объединене начальник, Нохч-Г1алг1ай совнархоза председателa хьалхара заместитель волаш.

1958 шера С. С. Апряткин партийни балха воаийт. Из парте обкома секретарь хилар, х1аьта 1966 шера из хорж КПСС Нохч-Г1алг1ай обкома хьалхарча секретарьла. Цу балха т1а цо хилар из итт шера гаргга.

Бехктоккхаенча боахамеи партийни балха т1а хиннача шерашка С. С. Апряткин хьаьхкар дикка квалификаци йола специалист, хьаьнал дола кулгалхо принципиальни коммуниста ше хилар. Цо дукха х1ама дир Кавказе мехкадьтта промышленность, х1аьта иштта Нохч-Г1алг1ай АССР экономикеи культурaи дег1айоалаяра.

Г1улакх дог дахаш лелаярах, наьла г1уллакхага дика хьожаш аьхзадел долаш хилара Нохч-Г1алг1айчен коммунистийи а беррагача къахьегамхоша а сийдеш ч1оаг1а лоарх1аш вар из.

Парте XXIII съезде С. С. Апряткин хержавар КПСС Центральни ревизионни комиссе членалла, XXIV съезде — КПСС ЦК членалла кандидат. Кхозлаг1еж дилаг1еж хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла, воарх1азлаг1а, барх1азлаг1а, иссазлаг1а хержача СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хилар. С. С. Апряткина караг1дийначa г1уллакхий боккха мах бир Даьхено. Цунна еннар Социалистически Къахьегама Турпала, Пачхахьалкхен премен лауреата ц1и, Ленина йиъ орден, Октябрьски Революце орден, Къахьегама Ц1еча Байракха шиъ орден, дукха медалаш.

Апряткин Семен Семенович ваь це луш даиг тха дагашка латтаргва.

А. В. Власов, М. Ш. Баматгиреев, О. С. Боков, В. И. Бекузеров, Х. Х. Боков, М. О. Бузуртанов, М. А. Доршиев, А. Д. Кагерманов, М. А. Каримов, С. Н. Кожушевский, Л. Д. Магомадов, М. Н. Семенов, В. А. Серебрянин, В. И. Дмитриенко, Т. У. Махмудлажиева, Р. А. Саламова, Н. К. Байбулатов, С. В. Смолинников, О. А. Чахкиев, Е. В. Брыксин, И. Я. Правоторов, В. М. Шамарин.

Доазол дехьара

Миштa лочкъаеш хиннай завод?

Баннашкен доаол кхийола мехкe х1амаш йоахача тикашкен къуй чубаьннаб яхаш х1ара дешна эзду португальски газеташа, цу х1амо саг цецваккхац. Бакъда, еррига завод хьаннакхаф мо дола х1аьа дейка хулеш дац. Цул совг1а из завод металлически турбаш хьаьара мехка эттара йоккхаг1йола предприяти хиллa х1аьта я.

Бакъда, иштта хилар Порту яхача городера «Факар» яхача заводе. Гангстераша доча тайпара я доешаш, дийна сердал болча хане, дуккхача нахе б1арга а гуш завод хьаккха болабелар уж. Берригача низал заводской сирена хьа а оттаь вежарий Антониун Фернандиш Карвальюс1ар предприятe чу а лийлха мо шоай кара я ваьш масслена хьакхайхкадаьд. Цу хана цар массеха итт г1онча цехашка доал де воавенная. Заводерa телефонистка йола а еш, телефонин саьрган хоаладаьд цар. Предприяти хьакхара йоли «операци» дийзача дийнахьа хиннай...

Малаш ба уж, уж керда «вежарий г1аьрахой»? Профессиональни гангстераш? А, дукхьал кхьбараш сацна капиталисташ ба. Хьегучох, реакционни пресса яздер а дийна пхьаболча лыттача деятелашка дувзачуяга ле а дийг1а Карвальюг1ерна дийттад апрельски революци хальлехьа шоашка хинна йола мха хьаденнхара хьал мехка хьег1аттача сацна, цудухьа д1аоладеьа цар из г1уллакх.

«Факар» яха завод дика йоваш я вежарашта капиталисташта, цхьаь хала уж хинна цу бизза даь. Х1аьта цар доал деш хинна из бокъонца х1алах даьннай. «Факар» к1алхарйоаккхарг1олаш дуьхьал цу г1уллакха в1ашаг1хьелача болхлоша буваш я лелабеш йолча административни комиссеи д1ахьар пачхахьалкхено завод. Цар низаца предприяте болх дика в1ашт1ехьбаьлар. Дукхаг1а хилар йоккхаш йола продукци, 100 совг1а керда балха моттиг в1ашт1ехьаьнкхар, тоаделар къахьегамхой материальни хьал. Лоаша аьнча, завод «йийрзар»...

Ала деза, дукхаг1бола болхлой т1ехьбоалабар завод хьаякха г1ийртачарна. Вежарий боаг1ача тайпара эхатехар завода болхлоша. Х1аьта Порту яхача города вице-губернатор юкъевенначуа т1ехьаг1а уж арабенлар завода территоре т1ара.

«Факар» боккъо йоаш хьаяккха баьхкачар х1ама хилазар, бакъда 25 апреле революци хинначуа т1ехьаг1а капиталисташкара д1аьаьа хинна предприятеш юхадьаккха безам бола реакце уйлаш х1ама я т1ехь йолаш я. Цудухьа португальски профсоюзаша т1ахьехарт ч1оаг1бе беза цу тайпара х1ама хургдоацаш.

В. РЕЗНИЧЕНКО,
АПН соб. корр.
г. Лиссабон.

Империализма г1ончий

Х1анз нагахьа саг вац х1анзарча буржуазни обществана «массе оаг1орахьара дег1аукхите» а «массена хьал-торо» а 1алашъалургья яча къамалех тешаш, х1ана нагахьа саг вац «капитализма боарам боалаш материальни торонаш» цуш «хаддаза дег1аяхара процесс» я яха уйлаш йолаш. Социализма толамаш таханерча дунен т1а дукхаг1а дог тешадеш хьагу капиталистически системана чуйра ерцуш латтача в1аьшдуьаленнашта юкъера, доарх1ае цуй ниа кховчача керда-кердача проблемашта юкъера.

Дьарг1а йола реакци хьалоаттаерехи цуй баьччехи цаI волча Франц-Йозеф Штраусе хьехам бу «цIе талг1ие еталу». Малхбузен Европех Малхбоалехьара меттел, Къилбехьара а Малхбузехьара а кхаш, цудухьа клерикальни парти гонахьа деррига воттехьара низаш в1ашаг1тоха г1ерт из Европа к1алхара яккхар духьа. Европен Францин коммунистана х1алхара яккха безам ба иштта хьалха хиннача французски премьер-министр Ширака а.

Томас Манна яхачох, XX б1ешеренера дьакъалца йола ца х1ама йола антикоммунизм тахан деррига капиталистически дунен т1а буржуазин низ боацашн цу т1а а 1оадален хилар къайлехьа лаьрх1а я. Шиа мехкашта хьалхашка латта эттара сагатаг1а йола проблемаш къоастаяра уйла т1алийтта еача метте антикоммунизма дешашта бола эттай зоараш специалисташ капитализм хестеараш уттабу Советски Союзах къачча социалистически мехкий, дунен коммунистически болхлойн боламаш мотт1аьеш доарадар духьа. Духьала а1ура порду оттае, кхохкам к1аьдбарга бодача цакъа т1а дутьаленаш уттае г1ерт уж. Цар в1ашаг1хеяк шоай мехкий коммунистически партешта прогрессивна организацешта дуьхьала ераь компанеш, хара хоамаш а деш дунен общественность 1ехаа, дунен т1а бокъонца долаш дола дьал кхьача тайпара хетайта г1ерт уж. Х1аьта цар партгера лерх1ар — социалистически содружества мехкех доля бакълар къайледахьар.

Дукхача антикоммунистически вахашйа укх т1ехьарча шерашка т1а-т1а дукхаг1а хоуаш дола дакъа кхоачаду Малхбузехьа диссиденташ, «кхы тайпа уйлаш ярашь» оалаш болча наха. Уж къьастъаьста субъекташ, социалистически пачхахьалкхенашка шоаш бехе а, беррикадай детъа оаг1орахьа а баьнна, буржуазе позицешкара, каст-каста доаоал дехьара хьалха1ахар бахьан долаш а социализмах г1ерт. Антикоммунистически пропаганда сий дийнача оркестре укх т1ехьарча хана каст-каста солыни партеш лекха мукъа битаб уж. Шоашкара хьадага а дувцаш социалистически мехкашка гражданаски парг1атонехи сага бокъонехи боаш нах кхаш тайп-тайпара манифесташ, заявленеш, хартеш, протесташ арайоах цар. Уж оалаш бахь хетийтар духьа уж г1ерт д1ахо дег1ахарахь [illegible] йолча «деформацешта» социализм к1алхара яккхара йоакхо еш болча дог тийшв социализмана т1ехьа даттарех ба ала г1ерт шоаех цар автораш.

«Дог тайша социализмана т1ехьа латтача» цар хьакхайхадераш къамаьлаш Малхбузенье цу сахьате д1алувш массени информаци эттаре редакционнег1а йолча организацш. Из факт б1арг т1еоттам яле а, укказа долла х1ама в1ашт1ехьа из хилар сецо кхетадерах тоъал кхоачам бара, логика яле а, буржуазни пропаганда, мел аьлча а, аьттув бола 1ехайрен долаш дераш юхамаччахьа дехарея новкъосталца шоай мехкашкарча общественноста влияни е. Наг-нагахьа корабоаг1а цхьаккха х1ама гуналхьа доапаргаш а хиина, гучох, империализмо социалистически мехкашта духьала идеологически къовсам лоаттабарa дилаг1ча метрех пайда ба б1алла шоа а биллуш, «социализма гадевхача» царца социалистически мехкашка к1езиг-дукха вахелла хила доаг1ар. Дахар денар дувца торо яле йоаг1ар царна кхаш а кхьадол а хьакамеш леш бола нах.

Цул т1ехьаг1а тамаш сенна ергья, Малхбузехьарча антикоммунистически низаша, х1ама кхо ца деш, мохк хийцараштеш ренегаташтеи нах телар хьана. Царна литературни хьийлаш премеш тел, цар произведенеш кеппеттаж арайоах, цар пьесаш уттаю.

Х1аьта моллаг1ча цхьан социалистически мехка арг1анара цу тайпара «къовсамхо» хьагучавалккхача е цун салаттаеахка из д1аккахийтача, буржуазни пропагандистски машина деррига дунен т1а г1ер айю: д1ахьажалаш х1ана, социалистически мехкашка хельсинкски решенеш кхоачашьяц, демократически парг1атонашта доазув уттаду кхаш. Цу хьакъехьа ц1ог1ар детт Германе Федеративни Республике а, политически убежищаи кларах дискриминаци лелаега закон а даь д1аоттадачча мехка, военщинана Ирланде бахача наьха къаман-кортамукъален къовсам ц1ийла корчабар лоаш йолча Великобритане. Цу тайпара 1ехараш гучахьа цаI а къайлаг1а кхьдар а дувцаш хилар гуччахьа да.

Цхьана а капиталистически пачхахьалкхена ц1акхал а ца хиннеж хургйоацеж йизза парг1ато а бокъонца демократически бокъонаш а кхачай социалистически мехкий халкъашка. Уж парг1атонаш демократически бокъонаш лора а еш, уж д1ахо дег1а а кхуьлаш, социалистически мехкий халкъаша шоай накъа т1ара юстаре кхувс шоашта дар шоаш хержа бола массе тайпара империализма г1ончий, шоай даьхе хийцараш, ренегаташ.

Кветослав ФАЙКС,
чехословацки радиокомментатор. (АПН).

Социализма мехкашка

Халкъа Корея к1адаш

Хамхынски национальни комбината ассортиментни кабинета пенеш т1а дьааьаккхад 120 тайпара к1адаш—хьейна декар хьадараша костюма, коча, пальтона.

— Хьалхара продукци, — хува комбината директора Чан Ке Сона, — бахa арахийцар 1967 шера октябре. Предприяти хьеш дика г1о дир тхона советски специалисташа. СССР-ера еча оборудовани дика хилар гуш да. Иштта болх беш я тхо дикча ГДР-ера машинаш а. Моттигерча бедалца меттал оаза болц бу Монголерен Румынерен хьалхухьача ткацьии синтетически дьоаcаш. Вежарашха йолча социалистически мехкашца цхьана г1уллакхаш лелахеро оаха арайоза продукци дунен даиг1а лоарх1ачарца нийса д1аоттаяй.

— Шера, — дийц дуйх директорa, — комбинатo 11 миллион метр к1ада арахец. — Ваьхьа итм я дукхаг1а хеца йиш йолаш да тхо. Предприяте коллективо творчески даьхе дукха толамаш ду. 1976 шера тхо дола 208 рационализаторски предложени балха юкъяйхьай, т1ехь-т1ехьаг1а лакхлуш латт къахьегама овсарле, иштта лакхлу продукце дикал а. 1976 шера тха производственни программа кхоачъала яр. Цудухьа оаха боккхе тержам т1абаххийтар х1ара станок шиа беррига низах болх беш хилийтара. Массане низ т1абахийта станокашта г1уллакх дар дикаг1а в1ашт1ехадоаккхаргдолаш схема хийчйр оаха, иштта тай хьадача из тоаден д1айода ха дизаз к1езигаг1а хилар. Из бахьан долаш дукхаг1барш хьалхе йиь станока т1а беш хинна болх цхенна т1а — ворх1не т1а бе болабелар. Болхлой тхона ч1оаг1а эш, цудухьа цехашкара мукъабаьнна кхалнах чакъьерий дахара [illegible].

КНДР текстильни промышленноста дукхаг1ча даьхе хийцаха бедалца бу болх: къомалца, боамбеца, тхана. Бакъда, царна т1ехьйххуаш я синтетика. Цига, Хамхыне, хьакъий виналонии завод. Корейски 1илманхой [illegible] антрацитах [illegible] виналон [illegible] деча хьоесал...

Х1ара шера Халкъа Корея тикашка дукхаг1а дул тайп-тайпара к1адаш, боккхийчарна а з1аматтачарна а дезача тайпара хьадаь хоза бедараш.

А. ДЕНИСОВИЧ,
АПН соб. корр.

Пхеньян.

...Ца гуш санна

Сунженски района Кирова ц1ерахча колхозе командировка волаш цу боахама автогараже вахар дага долаш а вацар со, сахка хьажк1аш чуваьча хана вайза шофер колхоза правленена хьалхашка сома дукъал къийттанешара.

— Тамашийна х1амаш б1арггаго безам бий хьа? — хаьттар цо.

Тамашийна х1амаш, бакъдар аьнча, наттехьа мара б1арггаго в1ашт1ехь а далац вахаре. Цудухьа царга хьажа раьза хилар со а.

Б1аргадийхар да а дар тамаш йолаш. 1ийда ийвачуа т1ехьаг1а тишача аьшка д1аяла гулъаь еха машинаш, оатхалаш укха моттиг я-ах ер аьна хегалургдар моллаг1чоа а цу гаража хоа в1ачуваьча. Дукха бар укказа де х1ама долаш санна лела шофераш а.

Со газета болхло волга хайча массехк саг хьат1аьера сова. Цкъарчоа моттаргдар хьона, цхьаннена эг1азбаха, футтарой на пар из дувцаш санна. Х1аьта пар мел дийнар кепа тохача-м газета цхьа номер а хургъяр. Царех цхьаболчар ч1оаг1а хала а хетташ дувцар шоай балхах. Бакъда к1оаргаг1а теккача гучаяьлар уж шоай гаражах дог лазаш бола, д1ахо кхоачийбоацараш да безам боалаш хилар.

— Оаха малаг1ча хьалашка машинаш тоаю мукъаг1а хьежал шо! — йоахар цар.

Хьалаш? Царех дуцна эшаш а дац. Аьхки колхоза правленена лагадехар боксий тховнаш хувна а хувцаш уж д1оахадеш. Кхаь бокса тховнаш хийца дийча бола кокъаг1бтар. Цу хана деиз тховнаш доаваш я боацаш, х1аьта дераш деха а дукха ха я. Къадолаш ба цу помещенешка д1а а оттаь машинаш тоеш бола нах. Чухьекхаш мух, лов... Шелалах кулгаш сийденна боах уж.

Машина к1ала йоаххача оатхалашка лертт1а хьажа а уж тоае а йиш хургйолча тайпара бахкка к1оаг бен. Из ца хилар бахьан долаш, машинашта к1ала теккхаш чуух шофераш, слесараш.

Кхьча тайпара хьал дар колхоза председатель лелаву машина чуяттача боксе. Н1айха, парг1ата, лоставболаш я иа.

Моторашт тоаду цех. Чухьабехе, ера санна шийла я. Еха а сиаш. Шу саг вола укказа мотораш тоаеш. Сийрда алд хьабеттаж истола т1а ула паяльни лампа. Оатхла цунна й1оах а йийж шиа новкъостага д1алу царех цхьаннe. Оатхалаш й1оахъеш ва шофер Даурбеков Аким.

— Оатхалаш ков шийла йоаш кхатех хьат1алет. Цудухьа оатхалаш й1оах ца йича далац тхо. — йоах Акима.

— Дувцал хьай запасной оатхалеш 1айха мишта 1алашью? — Даурбековга дех шофераша.

— Запасной оатхалаш йоацаш ч1оаг1а хало хьег оаха. Уж дин тхоьна колхоза кулгалхоша а. Из бахьан долаш цхьайолча хана тхой ахчах ийц оаха оатхалаш Иштта вкладыщаш, уж боахаме 1алашъе в1ашт1ехь а ца даьна. Орджоникидзе карара ийцар аз, кхы де х1ама а доацаш. Цхьайтта бер хе са. Уж кхаба, т1адуткачула 1алашбе йиш мича хургъяр болх ца бича. Цудухьа фунаг1а даь а ма-хулла сихаг1а машина тоаь яккха г1ерт со а со санна кхыбола шофераш а, — йоах Акима.

Запасной оатхалех къамаьл тоссаделча бухь чубода шофераш. Тамаш а яц. Фенг е соа хьавра, тишъенна оатхал меттаоттаяра гаражера йиъ-пхиъ километр гахка йолча мастерске беха безаш хул уж, х1аьта моллаг1а оатхал хьарах «магарыч» оттае езаш а хул.

46 автомашин я колхозе. Царех ихаш мира болх беш хилац дийнахьа. Уж а дукхаг1йолча хана запасной оатхалаш йе ахча лаккхар духьа бокъо йоацаш а нахи мухьи д1аккхуьаш лелаш я.

— Хьажал хьо укх документага, — яхаш хьаккхуладу сога цхьан шоферо накъалела бокъо луш дола шиа бе доалла кхьат.

Номер 433 а йолаш из да укх шера 26 январе шофера Зангиев Ахьмада деиза. Уйла т1аяхийтта дийцар аз из. Къахьатхадьяхар Карабулакера Грозне цигара кхаваш бокъо луш.

— Кхиатачу шийее кхала, в1ашт1ехьдьккха хар. Со раьза вoацар-м кхы х1ама да. Машина номераш, технически талон йоацаш а Грозне аьхийтар со. Дика да новкъа ГАИ боахлой ца кхийтта. Машина лелаяра бокъонаш д1а а аьха вутаргвар со цар. Да нийса а дар-кх ца. Ховш ма-дий номераш, технически талон йоацаш тха лела бокъо йоацилга. Машина мишта в1ашт1ехьа йоацаш а Нестеровская яхача станица хьайбаш д1аянга деза 1а яхаш ватац со х1анз а, — йоах Зангиев Ахьмада.

Цу боахама шофер Аушев Хьамид декхарийла наьв лоамашка 1алашъяь силос ферме хьат1аккхаьа.

— Хьалхара цхьа чарх мара яц са машина тормоз тохаш. Цул совг1а, йоацаш я номераш а техталон а. Из хьал долча машинаца ухийт со дооаашка, — яхаш деткъ Аушев Хьамид а.

Электрооборудовани болх ца беш тормозаш йоацаш я Нестеровская яхача станице хьайбаш хьалдуташ лелача шофере Цечоев Ткисай машина а.

— Дика а вухь хьо-м в1ашт1ехьйоацача машиний шоферашта накъабала бокъо луш долча кагьатаж г1о кулг даде. Цу тайпарча машинаца водача шоферо авари йича хьалхарча арг1аг1а хьо бехке ма-вергвай. Из ца ховш ва хьо? — хетт аз гаража диспетчерга Буложенко Гавраил Степановичага.

— Аз фу дергва? — жоп лу цо ший арг1аг1а. — Аз кулг ца яздича со балхара д1аваккхаргва. Машинаш в1ашт1ехьяр е йиар аьна дукха сагота бац колхоза кулгалхой.

Цхьа г1алат а дьана моаш бехке бича, колхозера д1а а буьлаш цукха нах д1ахх тха гаражера х1ара шера Карабулакерча промышленни предприятешка болх бе. Цудухьа болх хьабо нах боацаш хало хьег оаха, яхаш оарц доахаш, шоаш бакъбе г1ерташ хул колхоза кулгалхой. Х1аьта хьожаргда вай цу боахама шофера Аушев Хьамида цу хьакъехьа фу йоах:

— Х1анз тха колхозе долча хьалашка болх мишта бергба? ...Сона расчет лоре эттара хьалха д1аболхчарна укхазара д1аг1оргвар со. Х1аьта са санна уйла ярш дукха а ба укх боахаме.

Ферме йоаккха шура лаьт1ьелча е бригадо шиа хиннахьа ялат д1а ца дийча уж кхоачамбоацараш дувцаш лаьрхх1а совешанеш, собранеш чаккхйоах партийни, комсомольски организацеша, колхоза правлене. Бакъда гараже дола кхоачамбоацараш д1адахара деш х1ама дац. Моттаргда уж колхоза кулгалхошта ца гуш санна.

С. АЛИХАНОВ.

«Шоаш шоашта етташ бовраш дукха х1анаб?»

Иштта увзара дийнар Швеце къулбехьа город Мальмо арадувлача «Квелльспостен» яхача газета передовой статьяна керте г1олла даь йоавув. Газет корзаг1а дилар шиа бахьан хоаш ва, х1ана аьнча 1976 шера шоаш шоашта етташ 100 саг веннав йоккхалга дилача мехка кхоалаг1а йолча шиб1аьа ах б1аьи эзарнел к1езигаг1а нах бахача городе. Автомобилашца дувзаденна хатараш хулаш байнарел алхаза дукхаг1а ба уж. Шоаш шоашта етташ бов г1ийртараш хьоахабаш статистико, цхьабакъда уж к1езига ца хиннача хоаш яз.

Шоаш шоашта етташ байнараьшта юкъе дукхаг1а бараш 25—35 шу даьнна ма1а йах ба. Ерригача Швецера д1адахача шерара даиеш х1ама а кепатеха арахьаш, цхьабакъда, «Квелльспостено» бехгалдоаккхачох, дукха бе-башха доалаш иштта да г1уллакх мехка кхача районашка а.

Швеци, хоаш ма-дарра, вахара бовраш лакхаг1а болаш долча капиталистически мехкех я. Цул совг1а, д1ехьхача хана Малхбузехьара «х1ама тоадена мохк» лоарх1аш яр из, дег1адаьххача капиталистически мехкашта йола «модель» санна юкъар из.

Кховзткъалаг1а — кховзткъе иттлаг1а шераш доладеннача юкъе деиз уж хабараш дувша хьилар цига кластовии къовсам латташ хилари социальни проблемаш йолаш хилари гуча ме дувл.

Башха йоккха йоацача шведски городе вахача шоашта етташ бовраш вахара халонашта к1алхара бовлар г1ойленаг1а лаьрх1ача б1аь сага трагически кхело ч1оаг1а бехке ю х1анзара строй.

Т1аккха бахьан фуд цун?

Кхы материальни торо йоацеш ба ала х1ама долаш е ма хиниабац уж нах, кхы мел дар д1адаьнча мецов кьех хиннабац уж. Т1аккха фу ма1ан долаш да «торо йолаш хилар»? Мичча лаца да цуй доавонаш?

«Алхха цхьа маькх» яха дешаш аксиома а хиина д1аэттад. Укказа, Швеце, массанена а хетар цхьатарра да: бахача наьха х1ара сага сих лоарх1аш т1айоаг1ача доходага кхалачи мехко капиталистически пачхахьалкхенашта юкъе хьалхарчарех цхьа моттиг х1алове а, цул гражданашта х1анзалца ц1енкха а хийттабац шоаш х1анз санна хийрабаьнна.

«Квелльспостен» яхача буржуазни газето а язду хийрабарах шоаш шоашта етташ нах дукхаг1а бовра цхьан бахьанах санна, цудухьа тайп-тайпара рецепташ хьех цо (царех цаI — хьехамиен г1уллакхаца юкьостла дара дена а бийсана а болх бергбола бюро). Цхьабакъда уж пийнав хуле тамаш я. Нах хьабе болх боацаш лелача, инфляци йолча, х1омай маьхаш 1от1адеттaлучa капитализма хьалашка к1иръь лелаю конкуренци — цунах хийрабул нах шоайла, торонаш мича бесса йоаш уж бале а.

Н. НЕЙЛАНД,
АПН соб. корр.

Стокгольм.

КОМСОМОЛО — ЮРТАРЧА ШКОЛАНА

Халкъа образоване еррига система эргахьаккха тоамизарг ца хилар белгалдаьккхад КПСС XXV съездо. Комсомольски организацей эггара хьалхара декхари гIулакхи — из декхар кхоачашдеча хьинаре дакъа лацар, дешархошта луча коммунистически кхетама чулоацам, формаши методаши дIахо кIоаргъелта Iалашдар.

КПСС XXV съезда, ВЛКСМ ЦК V пленума решенеш кхоачам я еш, республика комсомольски организацеша белгаллара болх баьб «Комсомоло — юртарча школана» яха болам дIахо эргабаьккха тоабара.

Республикерча ерригача 478 школах 283 школа юрташка я, дешаш 183201 саг а волаш. ДIадахача шера комсомольцашен кагирхошея хьинаре дакъа а доаццаш хьалльай дукха школьни здании, хьехархошта чуIе цIенош. Керда кийчьадй физике 77, химе 65, биологе 46 кабинет, 41 пионерски цIа, 31 спортивни майда. 1976 шу белгалдаьлар шиъ бетта 126 школа йоха а еш, хIаьта царех 60 юхаметтаоттаюлургйоацача, 41 капитальни ремонт, 26 текущи ремонт яьза, эргйоацача а йоаккхаш, моах эгарча. ЧIоагIа зе даьд Ведениски, Сунженски, Советски, Науриски, Урус-Мартановски районий школьни здании.

Школаш дешара кердача шерага кийчъяра боккхача лоархIаме хиннах 20 июльера 20 августе кхаччалца республике чаккхдаьккха месячник. Школашта доккха новкъостал дьа Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза, Назрановски района «Экажевский» совхоза, Науриски района ПМК-4, «Калиновский» конссий совхоза, «Красный молот», «Электроприбор» яхача заводий комсомольски организацеша.

Масала, моах эгаро чIоагIа зе даьдар Ассиновски № 1 йолча юкъерча школа зданена. Комсомольски организацие секретарь Котелевский Александр керте латтача XX партсъезда цIерагIча колхоза комсомольцаша кIезига хьахьийтадар дешархой 1 сентябре дешар дIадоладира. Беррига а лаьрхIача хо-эзар сома мах а болх баьб цар.

ХIара шера гIишлошьеча студенчески отрядашкара (ССО) новкъостал кхоач республика юртаншкарча школашка. Соацна ССО текущи ремонт йир 14 школе, 26 спортмайда йиллар, 27 гойтара пособи кийчйир, школашта совгIата 2454 книжка делар. Студентий низашца вIашагIъеллаьар 12 коммуналпункт, хьашташца хьежжа 34 клуб, спортивни кружок, секци. Шиъ дика гIулакхаш хьахьекхар Шелковской района Каргалински юкъерча школана шефство леладеча Грозненски мехкдаьтта институте Х. Нурадилова цIерагIча отрядо. ССО бIухаша 4 эзар сома мах а ремонт йир школьни помещенешта.

Комсомола комитетана юртарча школашта шефство леладеча вIаштIехьаккхара беча балха тIа лоархIаме моттиг дIалаьцар пионерашта школьникашцен коммунистически кхетам балара дешашца.

Юрташкарча школашка болх бе вахийтавар 400 гаргга вожати - производственник, технически кружокий, спортивни секций 152 кулгалхо. Энгель-Юртовски юкъерча школана дика шефство лелаю Гудермески района «Терек» яхача совхоза комсомольцаша. Школе спортивни секцена кулгалдеш ва комсомолец Нукаев Салман. КIалтохаргах шоай лоIаме летача цуи секце Iомалуш 30 школьник ва. КIалтохаргах шоай лоIамагIа латача школе хьалхара моттиг яккхара яхь хилар. Цул совгIа комсомольцашна Касумовен Ясаковен новкъостах ду дешархой производственни бригада балха.

Болх дика баьб «Калиновский» комсий совхоза комсомольцаша. Цар новкъосталца школьникашта Тийрка йисте хьалхьай салоIа лагерь, классий цIенна конторски здани кийчьяй. Каст - касти школе боагIа комсомольцаш. Професси харжара леша школьникаш гул а беш беседаш еш цар, совхозе экскурсеш яьй производстве хьалхалаттараш болча нахаь.

Совхозий, колхозий кулгалхошца цхьана хьехархой йоакхо ю комсомольски организацеша. 1976 шера юрташкарча школашка балха вехаш 834 кьона хьехархо. Уж тIаьна кийчьелар районаш, хьехархошта чуIе цIенош тоадир, йоаго хIама Iалашийр. Августе ерригача школашка комсомольски собранеш районий кулгалхошца вIашагIкхетараш хилар. Тоаеннаб кьоначьа хьехархой районни советий болх. Соацна юрташкарча школай 5 эзар комсомольци-хьехархочо «ДикагIа волча хьехархочо - комсомольцо» яха ВЛКСМ ЦК знакаш елар.

Юрташкарча школашка чIоагIа гIа уйла тIийоахийт дешархошта къахьегамца кхетам баларап професси харжа новкъостал даран.

Соацна болх бета хинай лакхерча классашкарча дешархой 353 бригадех звенох, школьни лесничество, къахьегамен саралIарен лагераш. «Са къахьегам ерригача республика къахьегама юкъабода» яхача V къахьегама четверте дакъа лаьцар 35953 дешархочо.

Кьоначча ахархошта, кхаш лелдераша, баьпадараш кхелераш, машинаца доахаш деттара мастераш къахьегамехь четверте, конкурсашка дакъа лацаро дешардошка йиш хулийт тропашка Iомадаьр керта чу чIоагIде, совхоза болхлойи колхозхойи къахьегам дикагIа боала. Цудухьа цхьа бахьи доахаш дац юрташкарча школай 10-классашта йоалаккха 697 саг юрта боалаше болх бе царал. Механизатора професси Iомае дешархошта новкъостал дир юрташкарча 66 школе вIашагIъехкача машиноведене кабинеташа. 1976 шера механизатора удостоверени хьийцар 1572 саго.

Юрташкарча школашта шефство лелаеча доккха накъа лаш дезаш я г. Грозне комсомольски организацеш. Шай гIулакхаш кIезиг - дукха тоаяьа «Комсомоло — юртарча школана» яхача городской штабо. Юрташкарча школашта шефство дика лелаю «Красный молот», «Электроприбор», «Трансмаш» яхача заводий комсомольски организацеша №№ 53, 39 йолча юкъерча школай комсомольций чIоагIа доттагIал тоссаденнах ГIойтIарча юкъерчей 8-шерарчей школаца. Юрташкарча школашта белгалара новкъостал ду Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университетен мехкдаьтта институтен комсомольски организацеша а.

«Комсомоло — юртарча школана» яхача боламагIа республика комсомольски организацешна чаккхдаьха гIулакхаш зийча, белгалдаьккха доагIа, 1976 шерара мероприятеш — дукхаьараш керттерча дакъе кхоачашдаь хилар. Районаш ударни гIишлош я аьнна хьахаьйкъаьь школаш дешара керда шу доладуш хьалъяьннийний, школай дешара шерага кийчъяра хьайкадь хинна месячник толаме чакхдаьннад. «Комсомоло — юртарча школана» яхача боламагIа болх эггара дикагIа вIаштIехьабаьккхаб Сунженски, Науриски районашка.

ДIадоладенна X пятилетка шоллагIа шу, хIаьта а юрташкарча школашка дукха а къоастамза йиса проблемаш: школай материальни база эсала хилар, дешара кхетама балха боарам лоха хилар. Тахан юрташкарча школашта хьалхашка латта декхараш дикагIа кхоачашдара комсомола комитеташа юрташкарча школашта шефство лелаеш бу боккха чIоагIбенза барзбац.

Комсомола райкомашка, горкомашка шоай бюрошка дийцад юрташкарча школашта предприятей, колхозий, совхозий, комсомольски организацешта чIоагIъяра дешаш.

ГIишлошьеча студенчески отрядашка планаш оттайча 1977 шера къахьегама 3-ча семестре республика районашка 9 школа эьалье, отрядий дикагIа бола бIухой кийчбаьб пулакашка техникумашкан эшна бола кийчдуча дешарашка консультацеш яра.

«Комсомоло — юртарча школана» яхача болама Республикански штабо хадданза шиъ теркаме лоаттибу республикерча шефство леладеча комсомольски организацей болх.

М. ХОЛОХОЕВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Отставке волча инарал-майора тIема ветераний Советски комитета городской секце председателя, «Зарницей» «Орленок» яхача тIема-спортивни ловзарий республикански штаба начальника Михаил Петровича Попкова 75 шу дизад. Тахан республикански тIема комиссариате цуи сийдеш сайре хургья.

Кьоначча шерашка сакиа ца хулалуш хьинар, дешал долаш ва из тахан а. Республика кагирхошта тIема-патриотически кхетам балара къаьстта дукха къахьег Михаил Петровичо укх тIехкьарча итт шера. Цу хьакъекьа цо деш дар дийца варгволаш дукха ва. Юнармейцашкара, Эскаре гIулакх де болхачарчара, школий йоккхагIйолча пионервожатешкара цакхдаьш бу болх. «Зарницей», «Орленок» яхача тIема-спортивни ловзарашка юкъарчал доацаш дакъа лацари кулгалдарь, воссарий ШагIа, республика лакхерча дешара заведенешка чакхйоахк Iилма-практически конференцеш, граждански Сийлаьь - боккхача Дай-мехкан тIемий доакъашхошца вIашагIкхетараш, дукхха кхьдараш.

Сийдолаш ба Михаил Петровича Попкова баь тIема никъ. Цо хьинаре дакъа даьцах граждански Сийлаьь - боккхача Дай-мехкан тIема Партеен Советски Союза Герзашдаьр Низамтен хьалхашцо даьча дикача гIулакхашбе боагIа лакха мах баьб. Цуна совгIаташ хьоганеш сийдаш ди: Ленина орден, Хмельницки Богдана II-ча лаг тIама, Дай-мехка тIема I-ча лаг тIама, Шеча Седкъий, иккъ ТIема Шеча Байракха орденаш цо кхолла медалаш. Дoккхал деш лаю Михаил Петровичо хьалхьа сийрдача хьохеш кагирхошта коммунистически кхетам толяча дакъе вакъ даьшар белгалдеш ВЛКСМ ЦК ениа Сийлен грамота. Укх тIехьарча итт шера цу гIулакха тIадерзадаь да отставке волча генерал-майора вала.

Тахан цуи 75 шу дуз. Баьца, кIаьд ца луш, цуй кара дулача дикача дукккхача гIулакхашка, хьинарга хьежжа цуи 75 шу дьайнак ала хала. Тахан а бIу ца къожаьл кагирхошта кхетам балар шийн къая хьинари ца кхоачан тIатеIIа, ладий болх беш Михаил Петрович.

О. БУЛАТОВ.

СУРТА ТIА: отставкера генерал-майор М. П. Попков.
В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

Читински область. Байкало-Амурски магистраль районе Чара яхача поселкера специалисташ Удоканси горнообогатительни комбината тIабодавиаь биллара хийчо еш ба.

Чарски атагIа хIиэ а вайхьаш дац. Геологаштен тохкамаш дераштен новкъостала еной даваш.

Дени-буси хкерм бовцаш самолеташ лела йиш хургйолаш вахте эттаб Чарски аэрологически станце болхлой. Хаоттама службаша детехкашта дIател хаоттамах йола информаци.

СУРТА ТIА: Чарски аэрологически станце радиолокатор радиозондай сигналаш хьа эцаш я.

Г. КАЛАЧЬЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Мишта ду шоана гIулакх?

ДИКАГIА КХОАЧАШДЕ НАЬХА БЫТОВИ ХЬАШТАШ

Дукха ха йоаццаш кепайоаьн тIа арабаьнная «Зенкзаш дикагIа кхоачашдара, къахьегамхошта гIулакх дара культура лакхьяран РСФСР бахача наьха бытовой гIулакхаш дараи Министерствос — беча балхах» болча КПСС ЦК сопам тIа къаьстта белгалдаьд наьха бытовой хьашташ кхоачашдара болх дIахо йодача хана тоабар паччахьалкхен боккха лоархIам болаш гIулакха да, аьнна.

Укх статья тIа ее лушна беззам ба уж гIулакхаш тха районе кхоачашдарах. Хьалхе а арга ез, оара деваш хьал да цу хьакъехьа тхо долча эттар. ДIауйлаел оаш.

Город МагIалбикен цуина гонахьа укхача юрташкен бахача наьха тайп-тайпара бытови хьашташ кхоачашдеш 10 предприятеи учреждении я. 1976 шера цхьан сага лаьрхIача 4 соми 83 кепиги хилар районе дача бытовой гIулакхий объем, хIаьта 1974 шера — 3 соми 2 кепиги, 1975 шера 6 соми 19 кепиги яр из. Цунах белгалде йиш я наха доча бытовой гIулакхий объем шерагара шерага лоалуш латташ хилар. Укх тIеххьарча массехк шера наха бытовой гIулакхаш дара планаш кхоачеш ца еш хьайоагIа «Малгобекнефть» НГДУ жилищно-коммунальни контора, горисполкома коммунальни боахама управлени, автопредприяти, «Телерадиоремонт» яха мастерской. Масала, автотранспортни предприяте (директор нов. Коригов) дIадахача шера ийс бетта цхьан сага йола план 1 соми 39 кепиги йолаш 19 кепига дир транспортни гIулакхаш.

ШIаккха кхоачашьаш наха бытовой гIулакхаш дара плани НГIАССР бытовой гIулакхаш даре министерствана чуйоагIача «Телерадиоремонт» яхача мастерской болхлоша. Цун керттера бахьан — дуккагIча хана кьайла латташ хул из. ХIаьта наха бытовой гIулакхаш дара министерствос цун балха боагIа тIахьожам лоаттабац. МагIалбике бахача нахагара дукха жалобаш ух мастерской балха рьазэ боацаш.

Геттара во бу болх холодильникаши электроприборашки тоаеча мастерской а. Из а дуккагIча хана къайла хул, цун балхага хьожаш саг вац районе.

Баннаш капитальни ремонт яра балхаш тIехьадоах жилищно-коммунальни боахамо. Из бахьан кхоачашьаьзар во дIадахача шера бытовой гIулакхаш дара план. Итт шу совгIа ха а жилищно-коммунальни боахама управлене складе бахкъаш дутта оборудовани уале. Город МагIалбике бахача наьха бытовой гIулакхаш делга тоадара прачечни чIоагIа эшаш я аьнне хета тарлора. Цо дика новкъостал дергдар ерригача берий, просвещене, наьха унахцIено лоравда учреждениешта, городе бахача наха. Паччахьалкхено 23 эзар сом пайда а беш мукъайоккхаргьяр цу халача балхах 35 прачка, хIаьта цIеннояноштa цунах хулаш йолча гIойленах дуваца а мика еш. Укх шера управлене кердача кулгалхоша городе хьалье дерхI прачечни.

Бахача наха дукхагIа бытовой гIулакхаш деча предприятех цаI я Горбыткомбинат. Хьалха дIаяхача шерашка даьчул кIезигагIа даьд бадача наха бытовой гIулакхаш цу предприяте я. Бахача наца бытови гIулакхаш кIезига дара бахьан фуд аьлча, из да цу боккха лоархIам болча деша комбината кулгалхошен лехий завехущешен йоагIа терко ца яр.

Юртбоахама кулгалхошкара дар тIегIертта дIадехаш бытовой гIулакхаш дара помещенеш ялар, быта цIенош хьаллар. Цудухьа укх массехк шера план кхоачаш ца еш хьайоагIа из предприяти районе, къаьстта юрта бахача наха бытовой гIулакхаш дара план а йолаш. Юрташка сурт доаккха моттиг, парикмахерски ца. Ачалкхе хи кога-гIирс тоабу, швейни мастерскеш. ХIаьта Долакова, Чкалово, Вознесенская яхача юрташка, «Луч» яхача мисовхозе цхьаккха тайпа бытовой гIулакхаш ду моттиг яц.

Укх шера пданагIа района къахьегамхошта 332 эзар сома наьха бытовой гIулакхаш де дезаш да, царех 165 эзар сома дараш юрта бахача наха а деш. Дукха ха йоаццаш наьха бытовой хьашташ кхоачашделта тоадарах КПСС ЦК бенна сопамо дIа-ма деха. быта предприятейи учреждений болх тоа ца бой дIадахача шера мо мара кхоачашьолургьяц царна из план.

Доккхий ха цу хьакъехьа МагIалбика района быта учрежденей предприятей коллективашта кулгалхоштен хьалхашна латте декхараш. Теша дог доагIа, цар шоай болх эргабаьккха тоабергхилараха наьха заказаш хенназьен дикен кхоачашдара деррига ницэш парцагIдоахергхиларахь.

М. МАЛЬСАГОВ,
МагIалбика горфинотдела заведующи.

Ишта а хул...

КОМПЬЮТЕР Я БЕХКЕ

Хетаргахьа. «Штутгартер цайтунг», «Штутгартер нахрихтен» яхача малхбузенгермански газетий болхлоех цхьаннена а хайнадаш кердача здане (шоаш дIачубахачул тIехьагIа мел хьовзамаш шоашта тIакхоачаргда ГIулакх мишта аьлча, массазарча редакционни оборудоваенеца цхьана суперкомпьютер а оттаьй цу чу. Юххьанца гIадбаха хайзар «лакхаобразовании болхло» кхьача.

Цхьабакъда массехк ди мара-м дьийнадацар раьза боапача газет дешарий телефонни гургалаш редакце детта доладенача хана. Цхьабараш делкъар газеташ геттара садайча, цхьаза шоллагIча дийнахьа я мара яхап шоашта яхаш. вокхар дехар дора тайп-тайпарча материалий мугIарашка дешашта меттель тIадамаш уттадаь хилар фуд хайта шоашта яхаш. кхоалагIчар хеттар, селIанарча номер тIа юха а кепа хIиня техай-кIира хьалхагIа газета тIа кьипе хинна статья, яхаш.

Цар дехар дарах специалисташа техкаб ЭВМ-з болх. Юххера а гучадьнна, материалаш дIачукхахьийта. цар хьона наьъа тIахьожам лоаттабе, газетий оагIой чулоацама анализ е меттел. ерригa материалаш ший нагахьа лоаттае е а езар йолча компьютеро. технически гIалаташ хиларахи программа харцахьа лаьрхIа хиларахи, цIаккха а сага «команда» лацуьгIа ца тугаш хинна хилар. Цул совгIа, шоаш сатувсаш бола пайда спхагIа баккхар духьа издательства кулгалхой ха лаха хьежабаш керавча техникана бола бертбола персонал кийчьяра. Цу деррига хIамаша баьб из цегар а.

А. ПОЛЕХИН,
(АПН).

КХОАНЕН УЙЛА 'Е ЕЗА

НАЬСАРЕРЧА ХАЛКЪА ТЕАТРАХ

Барайтта шу дизад Наьсарерча халкъа театра. Шийтворчески сурт-сибат белгалдира, шо гIеттаергйола проблемаш къоастаярен цунга хьежжа шийн беррига а болх вIаштIехьбаккхараш тоъаргйолаш ла я из. ХIаьта из ла керагIдаьннадий-те наьсархой? Цу хаттара жоп далар духьа театр хьахиначча дьалхарча шерашка деиз таханарча деига кхачалла цуи балхага хьежача валац.

Юххьанца укхаза вIашагIъйолла лаьрхIар драматически студи. Цу гIулакхе лаьрхIа Москвера вийха режиссер а воалавир. Цунца сихха къастта йийзар хIаьтта шийн болх дIаболабьеча студе. Цу хана дешаш режиссераш дукха хулалуш хьадоагIа театр. Укх барайтта шера иттел совгIа сег хинай цу балха тIа. Вешта аьлча, йIаьхача хана театре болх бергйолаш саг кораве ца магар цунна тIехкахь лете дIазер а хиввдIаоттар цIенхецятта кIерам ба. Сона хетачох, укхаза дувцо а дезаш мел боккха лоархIам болаш дa дикача режиссеро массехк шера мукъме коллективе къахьегар. ТIаккха мара шийи никъ лаха могаргвац моллагIча а творчески коллектива.

Наьсарерча театра художественни кулгалхо хархора гIулакх селлара хала хилара керттерча дакъе бехке яр республика культура министерство я. ХIане аьлча, дIайоалаш литт уж тайпа специалисташ вай республике боацаш хинна ха. Тахан кIезига бац лакхера дешар дийша кьона режиссераш. Хала да церех цхьаь цаI Наьсаре болх бе раьза вак аьнна лоа. Цу гIулакхе бехк тIера баккха багIац парте Наьсарен райкомаи райисполкомаи болхлошта а. Геттара кIезига да кхычаккьара тIабаьхка режиссераш укхаза дIадIоагIлургболаш цар укх тIехьарча шерашка дакъ.

Геттара тамашийна да театра балхах ВЛКСМ райкома болхлой юстарбовлар. ХIаьта из тахан кIадоладенна хIама а дац. Театр Iоацллача деш шуша хайра гIулакх долаш бац комсомола райкома болхлой. ХIаьта комсомольцаш ца хилча малаш - бе цIенхаштта болча творчески балхага кIедж турспйтача а театра репертуар вIаштIехьйоаккхача а юкъе хила лекхарийла барзи?

Шоай балха тIа театра торонех дикке найла эза торо яр комсомольций. ДIауйла йийча цяргга дукха карагIаргдар. Масала, цар кийчьс вIаштIехьйаргдар тхьоалагIча шерий комсомолий хинача поэтах Чекмарев Сергеях йола сценарий. Района кагирхошта идейно - политически кхетам луча боккха пайда эза йиш я столицера дIа а наха шийн эзнеши кьона наш эггара дукхагIа эшача къахьийгачен классови моастагIчуи карах валар нийсденначен цунах театра сцена тIара дийцача.

ХIаьта мел дика сийре кийчъе йоаш я поэта Сергеева «Щех дийна малх» яхачи Нурадилов Ханпашех йолча поэмах. Революционни турпален тематика театре гIеттаярца цхьана комсомольцашта могаргдар района вахаре ийслуш дола кхоачамбоацараш, лоацца сцeнаш а уттаеш, агитбригадай концерташка бег а доахаш гучадаха. Цхьабакъда, из цар [illegible].

Театра вахаре шеко йоацаш дикагIйола ха яр укхаза режиссер волаш Боков Ахьмад хиинар. Цу хана гIулакхаш дика делар дукхьал Боков театральни искусство дика йовзаши Наьсарера кьона актераш дукха дIаэбе чIоагIа лоаш хиннa ва Iеш цунна моашта могаш доле гIо деш моттигерча партийни, советски органий кулгалхой хилярах а. Цул совгIа цу хана дегIаухаш лаьттача коллектива къувлаш мел дар, цунна еш йола новкъарлонаш гучайахаши цунна карагIаьвна дикадараш нака шерра дIадовзийтаи дукха къахьегар «Ленина никъ» яхача районни газето а. Майра ала йиш я цу газета болх лоаш гIо ца деш цхьа спектакль кийчъяцар театро, аьнна. Цхьабакъда, хIаьз-м театр дагаддоаш воп из газета. Бесбац-хьогI цуи редакце, районе цаI мара йоацача , драматически коллектива кхоанеках дог лазаш бола нах?

Бокоа Ахьмада театре болх баьча юкъа тоъал дукха дикадар карагIаьлар кьоанча коллектива. Лоацача хана цо оттайир массехк дика пьеса. Театра гIеттадуи шийн торонашка хьежжа къестадуи дешаш тоъал дукха дар. Цуи репертуаре яр граждански тIема дийлургдоацача шерашка ГIалгIайчене лаьттача бирсача тIемах дувца пьеса - сапна. вай заманна, советски наьха вахарца тарлургдоацача дIаяхача заман юкедисача воча гIулакх доала зулам хьахьоккхаш, уж гIулакхаш леладераш уж хьаллувцараш шоаш ма барра искусства меттагIа гучабоалха пьесаш я. Ишта театра репертуар йIаькегIа йир цо эрсий меттала оттаяьча цхьан актах йолча А. П. Чехова «Хирургия», «Предложение» яхача пьесаша, А. Салынске «Барабанщица», З. Дановская «Кортамукъа бола говзанчаш» яхача йоккхийча пьесаша.

Духхьал из цаI кхоачам хилал за Наьсарера самодеятельни артисташ цIенхаштта болх булургболаш хилар кхетадара.

Халкъа театра болх лерттIа вIаштIехьбаккхара эшаш дар фуд аьнна шоашка хьаттача Назрановски райисполкома председателя заместитела Котиев Мовлен районни культура Шен директора Кортоев Iазеш мукIарал дир цу коллектива гIуллакхаш цхьан кога тIа даьна дIа ца оттиллa да, аьнна. АргIанара режиссер тIавеча спектакль оттае пьеса хьа я херже дIатохаду тхо долта, яхаш дуал цар. Цхьабакъда, укх тIехьарча хана дукхагIча дамагIе хабарал совгIа цунах хьахулаш хIама дац. Цу гIулакха тхоашта бехк тIерабаккха гIертац тхо. ХIаьта а эггара хьалха республика культура министерствос цу хьакъехьа тхоашта деш дола новкъостал геттара кIезига дола дIа ма аьлча а халац.

Районе культура дешаш лергагIа къестадара эггара хьалха безхтоаме болча цу наха дувцачох, министерствос театра гIо де Наьсаре командировке ийта хилар Х. Нурадилова цIерагIча театра актриса хиннaе хIама пенсе йола Мустапаева. Цо укхаза болх баьча, боккъалдар аьйча, юкъ-юкъа Грознера хьалъухаш цо укхаза баьккхача бархI бетта, цхьаь цаI спектакль оттаяизар. Эггара тIехьа творчески а организационни а балхах цунна ка ца йоалилта хайча района культура отдело режиссера деклярех мукъьилийтар из. Цунах бикха бехх бац. Из шийна ховчоа а могачое а болх бе гIийрта хила тарлу. Тамашийна да кхьдар. Режиссера болх цIаккха я бала вола саг министерствос мишта хьожаву театре? Цу тайпара гIулакх Наьсарерча театре дукхьашха нийслуш доацидга шийна хоьи хиьча хIаьта а. Ишта шоай хана Мустапаева санна цхьаь цаI спектакль оттае вIаштIехьа а доалаш укхазара дIабехар актераш Гуанев Султани Деннев Iальвии. Уж тайпа моттигаш хи да хIана доацаш нийсъенний аьнна хета тарлу. Цу наькъах хьалльнна «Беркат» дика дайзачул тIехьагIа из санна моттигаш дIахо нийслурс ца хилара сатувса дог доагIа.

Дича бакъакьа волаш цхьакха а да: Наьсарерча самодеятельни артисташта шефски новкъостал де [illegible] да. Х. Нурадилова цIерагIа дола театр. Шера цкъа дале а спектакль оттае режиссер, художник цо укхаза вайтача цунах доккха новкъостал хургдар кIал болх беча режиссера а актераш а.

ХIара Наьсарерча халкъа театре режиссера декхараш ше хьмбола болх беш волдаше а кхоачашдеш ва Булгучев Мухьмад. Из а найса дац. Театра эш шийн еррига балха хе цунна хIатела йиш йолаш вола саг. Дика хургдар театр автомашинаца Iалашйича а. ТIаккха шоай спектаклеш района юрташка а кхычахьа а гойта торо хургьяр цуи.

Халкъа театре этта хьал дика доиз парте райкома болхлошта. Соца къамаьл деш парте райкома секретара А. М. Тутаева аьлар, укх тIехьарча хана кIезиг-дукха тоадаларгахьа лестад театра гIулакхаш, аьнна. Укх шера апрель бетта хургдолча халкъа театрий хьажарга кийчлуш керда спектакль оттаеш а коллектив. Наьсарерча халкъа театра болх эза дийнбалара юхьиг цох хургхиларах теша дог доагIа.

Б. АБАДИЕВ,
театровед.

ХУВЦАШ ДА ПАСПОРТАШ

Шалински РОВД-а паспортни отделе тхо чудаьча цига тоъал нах бар. ЦIаIаш керда паспорташ хьаэцаш бар, вожаш хувца къьвааларап дIачулуш бар, кхоалагIбараш паспорташ хувцача а прописка еча а де дезачох ха баьхкабар. Цунна дувзаденна дукха гIулакхаш да паспортен стола воккагIволча инспектора Эзирханов Хьалила.

— Шин шера районе 60 эзар гаго хувнаргда паспорташ. — аьлар цо. — хIанзле 28 эзар сага кердадараш карахьайчад. Из болх чакхбоаккхача новкъостал ду тхона района общественносто. Къаьстта белгалбаха бола Мескар-Юртарча юкъерча школа директор М. Демильханова, бархIшерарча школа завуч Х. Махматхаджиев, иштта кхыбараш. Бахача наза юкъе кхетама бола бу цар, скодашка къамаьлаш ду, сурташ дахара гIулакх вIаштIехьдоаккх.

З. ХИЗРИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. IуйранагIа гимнастика. 9.30 — БТ. «Отверженные» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм (Франци). 1-гIа серий. 10.30 — Берашта йола документальни фильмаши программа. 11.00 — БТ. Бабаджанян. Соната. 15.00 — БТ. Махкара телевизионни студеи документальни фильмий программа. 16.45 — «Эрсий наькъаро а тохамхой я». 16.15 — БТ. «Киношка. Хь. Дешараш». 16.45 — БТ. «Москвача балха тешаш». 17.15 — БТ. «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массанаь». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. Гнесиныйгар цIерагIча Паччахьалкхен музыкальни педагогически институте вокальни ансамбла выступлени. 18.45 — «Сага зансан». 19.15 — БТ. Шевченко цIерагIча оперен балетен Паччахьалкхен академически театра солистий концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «Отверженные» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. 2-гIа серий. 22.30 — БТ. «Сборня команде йола хьакам кхайдат» яха телевизионни документальни фильм. Пистеблоша — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч - ГIалгIайчу гIоала». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.45 — Документальни фильм. 19.00 — «Общественни гIулакхаре саг». Агитатор Ханзиша. 19.10 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.30 — «Ийзаш йовцар» яха художественни фильм.

16 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.15 — [illegible] IуйранагIа гимнастика. 9.30 — [illegible] «Отверженные» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм 2-гIа серий. 10.30 — БТ. [illegible] нохккъбархой клуб». 15.00 — [illegible] ратурни произведенеш экранизир. «Иудушка Головлев» [illegible] художественни фильм. 16.45 — [illegible] «Iилма — тахан». 17.15 — [illegible] сурта тIа малх ба». 18.00 — [illegible] «Халкъа творчества телевизионни программай «СелаIад» яха [illegible] халкъашта юкъера 2-гIа фестиваль [illegible] Монголи. 19.10 — БТ. «Спорт[illegible]» тираж. 19.20 — БТ. «Поэзи», [illegible] моиов. Останкино концертни [illegible] сайре. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «Отверженные» яха телевизиони дукха серийни художественни фильм 3-гIа а, 4-гIа а сереш. Пистеблоша — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу [illegible]». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.[illegible] Сийлаьхь-боккхача Октябра [illegible] дизара толамашца [illegible] ВЛКСМ Грозненски горкома [illegible] тара Эльмурзаева высту[illegible]. 18.30 — Киножурнал. 18.40 — [illegible] а, цуи мотий а, [illegible] Грозненски студе [illegible] (гIалгIай меттала). (Тележ[illegible] хой заявкаех цIаьхха а дIа[illegible]). 19.45 — «ЗIамига бераш, шо[illegible]». 19.25 — Сийлаьхь-доккхача гI[illegible] тIехьйол бIухой Н. Гикало [illegible] шу дизарга (нохчий мет[illegible]). 19.40 — «Котало яккхийта къ[illegible] гараш» яха документальни [illegible] (нохчий меттала).

РАДИО

15 февраль

6.30 — Сийлаьхь-боккхача Октябра 60 шу дизар. Орденаш лелаерий дош. «Путь к коммунизму» яхача колхозера передача (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — КПСС Централни Комитета сопама жоп луш. Бахархошта вахара эша гIулакхаш деча министерства бирIкъаш тегача фабрикера передача (гIалгIай меттала). 9.15 — Коммунистаи хьалха латт. Гудермески района «Новогрозненский» совхозера передача (нохчий меттала). 9.30 — «Кьона вай заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — Производства луш бола пайда лакхбара лард я Iилман-технически прогресс дегIайоалар» яха академика Хачатурова беседа (нохчий меттала). 16.15 — Грозненски автотранспортни предприятера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

16 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан [illegible]» газета обзор. 7.32 — Ашараш ([illegible]чий меттала). 8.25 — Хоамаш. [illegible] СССР вежарий республикай [illegible] Коми АССР (эрсий меттала). [illegible] ГIоргъьиначча доаркаиа Умха[illegible] ва Малинина дола музыкальни [illegible] диооткрытка (нохчий меттала) — Пайда лакхбара а балха [illegible] тоалра а пятилетка (гIалгIай меттала). 9.30 — «Цхьан дезал[illegible]» радиовыпуск (эрсий меттала). «Боккхача наькъа этапаш». [illegible] (эрсий меттала). 16.00 — Со[illegible] композиторий илланаш (эрсий [illegible]ла). 16.30 — Экономически [illegible] болхлой факультет (эрсий [illegible]ла). 16.45 — «Кхишка удо[illegible] яхар». «Красноармейский» [illegible] зера передача (нохчий ме[illegible]). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозне хувцалуш мохаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малькъашка ша билла а йолаш, кьилбасела - малхбоалехьара секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —1 —8, Грозне —3 —5 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана мохаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура [illegible] —3 —8, дийнахьа —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 2-44-06; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарео культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 2-44-06; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ03630. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1214.